

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK TRIBUNÁLU (třetího senátu)

*

„Hospodářská soutěž — Kartelové dohody — Trh parafinových vosků — Trh parafinového gáče — Rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení článku 81 ES — Stanovování cen a rozdělení trhů — Odpovědnost mateřské společnosti za porušení pravidel hospodářské soutěže, kterých se dopustili její dceřiná společnost a společný podnik, který částečně vlastní — Rozhodující vliv vykonávaný mateřskou společností — Domněnka v případě vlastnictví 100 % účasti — Nástupnictví — Přiměřenost — Rovné zacházení — Pokyny o metodě stanovování pokut z roku 2006 — Neomezená soudní pravomoc“

Ve věci T-543/08,

RWE AG, se sídlem v Essenu (Německo),

RWE Dea AG, se sídlem v Hamburku (Německo),

zastoupené C. Stadlerem, M. Röhrigem a S. Budde, advokáty,

žalobkyně,

proti

Evropské komisi, zastoupené A. Antoniadis a R. Sauerem, jako zmocněnci,

žalované,

jejímž předmětem je návrh na zrušení článků 1 a 2 rozhodnutí Komise C(2008) 5476 final ze dne 1. října 2008 v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/39.181 – Svíčkové vosky), v rozsahu, v němž se týká žalobkyně, jakož i podpůrně návrh na snížení pokuty uložené žalobkyním,

TRIBUNÁL (třetí senát),

ve složení O. Czúcz (zpravodaj), předseda, I. Labucka a D. Gratsias, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: K Andová, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 20. března 2012,

vydává tento

* Jednací jazyk: němčina.

Rozsudek

Skutečnosti předcházející sporu a napadené rozhodnutí

1. Správní řízení a přijetí napadeného rozhodnutí

- 1 Rozhodnutím C(2008) 5476 final ze dne 1. října 2008 v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/39.181 – Svíčkové vosky) (dále jen „napadené rozhodnutí“), Komise Evropských společenství konstatovala, že žalobkyně, společnosti RWE AG a RWE Dea AG (dále jen společně „RWE“), porušily spolu s dalšími podniky čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) tím, že se účastnily kartelové dohody na trhu parafinových vosků v EHP a na německém trhu parafinového gáče.
- 2 Kromě žalobkyň bylo napadené rozhodnutí určeno těmito společnostmi: ENI SpA, Esso Deutschland GmbH, Esso Sociétés anonymes françaises, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA a Exxon Mobil Corp. (dále jen společně „ExxonMobil“), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH a Hansen & Rosenthal KG, Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA a Repsol YPF SA (dále jen společně „Repsol“), Sasol Wax GmbH, Sasol Wax. International AG, Sasol Holding in Germany GmbH a Sasol Ltd (dále jen společně „Sasol“), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV a The Shell Transport and Trading Company Ltd (dále jen společně „Shell“), jakož i Total SA a Total France SA (dále jen společně „Total“) (bod 1 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 3 Parafinové vosky se vyrábějí v rafineriích ze surové ropy. Používají se k výrobě produktů, jako jsou svíčky, chemikálie, pneumatiky a výrobky automobilového průmyslu, jakož i v odvětví pryže, obalů, lepidel a žvýkaček (bod 4 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 4 Parafinový gáč je surovina potřebná k výrobě parafinových vosků. Vyrábí se v rafineriích jako vedlejší produkt při výrobě mazacích olejů ze surové ropy. Prodává se také konečným uživatelům, například výrobcům dřevotřískových desek (bod 5 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 5 Šetření Komise začalo poté, co ji společnost Shell Deutschland Schmierstoff dopisem ze dne 17. března 2005 informovala o existenci kartelové dohody a zároveň ji předložila žádost o ochranu před pokutami podle oznámení Komise o ochraně před pokutami a snížení pokut v případech kartelů (Úř. věst. C 45, s. 3, dále jen „oznámení o spolupráci z roku 2002“) (bod 72 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 6 Komise provedla dne 28. a 29. dubna 2005 na základě čl. 20 odst. 4 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 [ES] a 82 [ES] (Úř. věst. L 1, s. 1) šetření na místě v prostorách společností „H&R/Tudapetrol“, ENI a MOL, jakož i v prostorách společností skupin Sasol, ExxonMobil, Repsol a Total (bod 75 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Žádná šetření nebyla provedena v prostorách náležejících žalobkyním.
- 7 Dne 25. května 2007 zaslala Komise společnostem uvedeným výše v bodě 2, včetně žalobkyň, oznámení námitek (bod 85 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Dopisem ze dne 13. srpna 2007 žalobkyně na oznámení námitek odpověděly.
- 8 Komise zorganizovala ve dnech 10. a 11. prosince 2007 slyšení, kterého se zúčastnily žalobkyně (bod 91 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 9 V napadeném rozhodnutí se Komise s přihlédnutím k důkazům, kterými disponovala, domnívala, že osoby, kterým bylo určeno a které tvoří většinu výrobců parafinového vosku a parafinového gáče v rámci EHP, se dopustily jediného, komplexního a trvalého porušení článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP, které se vztahovalo na území EHP. Toto protiprávní jednání spočívalo v dohodách a jednáních ve vzájemné shodě týkajících se stanovení cen a ve výměně a zpřístupňování informací, které mají z obchodního hlediska citlivou povahu, které ovlivnilo odvětví parafinových vosků. V případě podniků RWE (později Shell), ExxonMobil, MOL, Repsol, Sasol a Total se protiprávní jednání ovlivňující odvětví parafinových vosků týkalo rovněž rozdělení zákazníků nebo trhů. Kromě toho se protiprávní jednání, kterého se dopustily společnosti RWE, ExxonMobil, Sasol a Total, týkalo také parafinového gáče prodáváného konečným zákazníkům na německém trhu (body 2, 95, 328 odůvodnění a článek 1 napadeného rozhodnutí).
- 10 K protiprávním postupům docházelo na protisoutěžních schůzkách nazývaných „technické schůzky“ nebo někdy schůzky „Blauer Salon“ organizovaných účastníky a na „schůzkách parafinový gáč“ určených zvláště pro otázky týkající se parafinového gáče.
- 11 Pokuty uložené v projednávaném případě byly vypočteny na základě pokynů pro výpočet pokut uložených podle čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 (Úř. věst. C 210, s. 2, dále jen „pokyny z roku 2006“), platných v okamžiku doručení oznámení námitek společností uvedeným výše v bodě 2.
- 12 Napadené rozhodnutí obsahuje zejména následující ustanovení:

„Článek 1

Následující podniky porušily čl. 81 odst. 1 [ES] a ode dne 1. ledna 1994 článek 53 Dohody o EHP tím, že se během uvedených období účastnily trvalé dohody nebo jednání ve vzájemné shodě v odvětví parafinových vosků na společném trhu a od[e] dne 1. ledna 1994 v EHP:

[...]

RWE-Dea AG: od 3. září 1992 do 30. června 2002;

RWE AG: od 3. září 1992 do 30. června 2002;

[...]

Pokud jde o následující podniky, protiprávní jednání se v uvedených obdobích týká rovněž parafinového gáče prodáváného konečným zákazníkům na německém trhu:

[...]

RWE-Dea AG: od 30. října 1997 do 30. června 2002;

RWE AG: od 30. října 1997 do 30. června 2002;

[...]

Článek 2

Z důvodu protiprávního jednání uvedeného v článku 1 se ukládají tyto pokuty:

ENI SpA: 29 120 000 eur;

Esso Société anonyme française: 83 588 400 eur,

z toho společně a nerozdílně s:

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA a ExxonMobil Corporation ve výši 34 670 400 eur, z toho společně a nerozdílně s Esso Deutschland GmbH ve výši 27 081 600 eur;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 eur;

Hansen & Rosenthal KG společně a nerozdílně s H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24 000 000 eur,

z toho společně a nerozdílně s:

H&R ChemPharm GmbH ve výši 22 000 000 eur;

MOL Nyrt.: 23 700 000 eur;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA společně a nerozdílně s Repsol Petróleo SA a Repsol YPF SA: 19 800 000 eur;

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 eur,

z toho společně a nerozdílně s[e]:

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH a Sasol Limited ve výši 250 700 000 eur;

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, The Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV a The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 eur;

RWE-Dea AG společně a nerozdílně s RWE AG: 37 440 000 eur;

Total France SA společně a nerozdílně s Total SA: 128 163 000 eur.“

2. Struktura skupiny RWE a společného podniku Shell & Dea Oil

- 13 Žalobkyně jsou odpovědné z důvodu jednání zaměstnanců společnosti Dea Mineraloel AG, nyní společnosti Dea Mineraloel GmbH (dále jen „Dea Mineraloel“).
- 14 Od 3. září 1992 do 2. ledna 2002 byla Dea Mineraloel 100 % dceřinou společností společnosti RWE-Dea Aktiengesellschaft für Mineraloel und Chemie, která následně změnila název na RWE Dea. RWE Dea byla 99,4 % dceřinou společností společnosti RWE AG.
- 15 Dne 2. ledna 2002 převzala Deutsche Shell společně se společností RWE Dea kontrolu nad Dea Mineraloel tím, že v ní nabyla 50 % podíl. Spojení bylo povoleno rozhodnutím Komise C(2001) 4526 final ze dne 20. prosince 2001, kterým se prohlašuje spojení za slučitelné se společným trhem a se Smlouvou o EHP (věc COMP/M.2389 – Shell/Dea) (dále jen „rozhodnutí o schválení spojení“). Dea Mineraloel se tedy stala společným podnikem s novým názvem Shell & Dea Oil, vlastněným z 50 % společnostmi Deutsche Shell a RWE Dea, přičemž tento podnik sloučil činnosti těchto společností v odvětví ropy a petrochemického průmyslu.

- 16 Dne 1. července 2002 nabyla Shell zbývajících 50 % podíl ve společném podniku Shell & Dea Oil. Společnost Shell & Dea Oil změnila v roce 2003 název na Shell Deutschland Oil. Od 1. dubna 2004 byly činnosti v oblasti „vosku“ společnosti Shell Deutschland Oil převedeny na její dceřinou společnost Shell Deutschland Schmierstoff, kterou 100 % vlastní.

Řízení a návrhová žádání účastnic řízení

- 17 Žalobkyně podaly projednávanou žalobu návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 15. prosince 2008.
- 18 Na základě zprávy soudce zpravodaje rozhodl Tribunál (třetí senát) o zahájení ústní části řízení. V rámci organizačních procesních opatření upravených v článku 64 jednacího řádu vyzval Tribunál účastnice řízení, aby odpověděly na některé otázky a předložily některé dokumenty. Účastnice řízení této žádosti vyhověly ve stanovené lhůtě.
- 19 Řeči účastnic řízení a jejich odpovědi na otázky Tribunálu byly vyslechnuty na jednání dne 20. března 2012.
- 20 S ohledem na skutkové vazby s věcmi T-540/08, Esso a další v. Komise, T-541/08, Sasol a další v. Komise, T-544/08, Hansen & Rosenthal a H&R Wax Company Vertrieb v. Komise, T-548/08, Total v. Komise, T-550/08, Tudapetrol v. Komise, T-551/08, H&R ChemPharm v. Komise, T-558/08, ENI v. Komise, T-566/08, Repsol YPF Lubricantes y especialidades a další v. Komise a T-562/08, Total Raffinage a Marketing v. Komise a na blízkost uvedených právních otázek Tribunál rozhodl, že v projednávané věci vydá rozsudek až poté, co proběhnou jednání v uvedených souvisejících věcech, z nichž poslední se konalo dne 3. července 2013.
- 21 Žalobkyně navrhuje, aby Tribunál:
- zrušil článek 1 napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž konstatuje, že porušily čl. 81 odst. 1 ES a článek 53 Dohody o EHP;
 - zrušil článek 2 napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž je jim uložena pokuta ve výši 37 440 000 eur;
 - podpůrně snížil částku pokuty, která jim byla uložena;
 - uložil Komisi náhradu nákladů řízení.
- 22 Komise navrhuje, aby Tribunál:
- zamítl žalobu;
 - uložil žalobkyním náhradu nákladů řízení.

Právní otázky

- 23 Na podporu své žaloby žalobkyně uvádějí tři žalobní důvody. První žalobní důvod vychází z porušení čl. 81 odst. 1 ES a čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 z důvodu údajně nesprávného konstatování, že zaprvé žalobkyně a zadruhé společnosti Dea Mineraloel nebo Shell & Dea Oil tvořily hospodářskou jednotku. Druhý žalobní důvod, vznesený podpůrně, vychází z porušení zásady rovného zacházení z důvodu nesprávného uplatnění oznámení o spolupráci z roku 2002 a zejména z důvodu,

že se na žalobkyně nerozšířil prospěch ze žádosti společnosti Shell o spolupráci. Třetí žalobní důvod, vznesený podpůrně, vychází z porušení čl. 23 odst. 2 a 3 nařízení č. 1/2003 z důvodu údajného nedodržení zásad upravujících stanovení výše pokuty.

1. *K prvnímu žalobnímu důvodu, který vychází z údajně nesprávného konstatování, že žalobkyně a společnosti Dea Mineraloel nebo Shell & Dea Oil tvořily hospodářskou jednotku*

- 24 Žalobkyně uvádí, že Komise tím, že jim přičetla odpovědnost za protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel během období od 3. září 1992 do 2. ledna 2002, a za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil během období od 2. ledna do 30. června 2002 (dále jen „období existence společného podniku“), porušila čl. 81 odst. 1 ES a čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003, protože nesprávně vyložila pojem podniku ve smyslu článku 81 ES.

Úvodní poznámky

- 25 Pokud jde o solidární odpovědnost mateřské společnosti za jednání její dceřiné společnosti nebo společného podniku, který vlastní, je třeba připomenout, že okolnost, že dceřiná společnost nebo společný podnik má vlastní právní subjektivitu, nepostačuje k vyloučení možnosti, že její nebo jeho chování bude přičteno mateřské společnosti (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 14. července 1972, Imperial Chemical Industries v. Komise, 48/69, Recueil, s. 619, bod 132).
- 26 Unijní právo hospodářské soutěže se totiž vztahuje na činnost podniků a pojem podniku zahrnuje jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování (rozsudek Soudního dvora ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, C-97/08 P, Sb. rozh. s. I-8237, bod 54, a rozsudek Tribunálu ze dne 13. července 2011, General Technic-Otis a další v. Komise, T-141/07, T-142/07, T-145/07 a T-146/07, Sb. rozh. s. II-4977, bod 53).
- 27 Unijní soud rovněž upřesnil, že pojem podniku musí být v tomto kontextu chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z několika fyzických nebo právnických osob (viz rozsudky Soudního dvora ze dne 12. července 1984, Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Recueil, s. 2999, bod 11, a Akzo Nobel a další v. Komise, bod 26 výše, bod 55, a citovaná judikatura; rozsudek Tribunálu ze dne 29. června 2000, DSG v. Komise, T-234/95, Recueil, s. II-2603, bod 124). Zdůraznil tak, že pro účely použití pravidel hospodářské soutěže není rozhodující formální oddělenost mezi dvěma společnostmi vyplývající z jejich oddělené právní subjektivity, ale otázka, zda existuje či neexistuje jednota v jejich tržním chování. Může se tedy ukázat nezbytným určit, zda dvě nebo více společností s oddělenými právními subjektivitami tvoří nebo patří do jednoho a téhož podniku či hospodářské jednotky, která má jednotné tržní chování (rozsudek Imperial Chemical Industries v. Komise, bod 25 výše, bod 140; rozsudky Tribunálu ze dne 15. září 2005, DaimlerChrysler v. Komise, T-325/01, Sb. rozh. s. II-3319, bod 85, a General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše, bod 54).
- 28 Pokud taková hospodářská jednotka poruší pravidla hospodářské soutěže, musí nést za toto protiprávní jednání odpovědnost na základě zásady osobní odpovědnosti (rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 26 výše, bod 56 a rozsudek General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše, bod 55).
- 29 Chování dceřiné společnosti může být z důvodu, že patří ke stejnému podniku, přičteno mateřské společnosti, jestliže tato dceřiná společnost neurčuje své chování na trhu samostatně, protože v tomto ohledu podléhá rozhodujícímu vlivu mateřské společnosti, zejména s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které tyto dva právní subjekty spojují (v tomto smyslu viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 26 výše, bod 58, a rozsudek Tribunálu ze dne 20. března 2002, HFB a další v. Komise, T-9/99, Recueil, s. II-1487, bod 527).

- 30 Dceřiná společnost je na trhu pod rozhodujícím vlivem mateřské společnosti zejména v případě, kdy dceřiná společnost uplatňuje v zásadě pokyny udělované v tomto ohledu mateřskou společností (rozsudky Soudního dvora Imperial Chemical Industries v. Komise, bod 25 výše, body 133, 137 a 138, a ze dne 16. listopadu 2000, Metsä-Serla a další v. Komise, C-294/98 P, Recueil, s. I-10065, bod 27).
- 31 Dceřiná společnost je na trhu v zásadě pod rozhodujícím vlivem mateřské společnosti i tehdy, když má mateřská společnost pouze pravomoc definovat nebo schvalovat určitá strategická obchodní rozhodnutí, případně prostřednictvím svých zástupců v orgánech dceřiné společnosti, zatímco pravomoc definovat obchodní politiku *stricto sensu* dceřiné společnosti je delegována na řídící pracovníky pověřené jejím provozním řízením, které vybrala mateřská společnost a kteří zastupují a prosazují její obchodní zájmy (v tomto smyslu viz rozsudek Tribunálu ze dne 9. září 2011, Alliance One International v. Komise, T-25/06, Sb. rozh. s. II-5741, body 138 a 139).
- 32 Jestliže je zajištěna jednotnost chování dceřiné společnosti a její mateřské společnosti na trhu, zejména v případech popsáných v bodech 30 a 31 výše, nebo prostřednictvím jiných hospodářských, organizačních a právních vazeb, které společnosti spojují, jsou součástí téže hospodářské jednotky a tvoří tedy jediný podnik ve smyslu judikatury uvedené výše v bodě 27. Skutečnost, že mateřská společnost a její dceřiná společnost představují jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, tak umožňuje Komisi určit rozhodnutí ukládající pokuty mateřské společnosti, aniž je vyžadováno prokázání osobního zapojení této společnosti do protiprávního jednání (v tomto smyslu viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 26 výše, bod 59).
- 33 Judikatura citovaná v bodech 25 až 32 výše se rovněž použije na přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společným podnikem jeho mateřské společnosti nebo několika mateřským společnostem (rozsudek General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše, body 52 až 56).
- 34 S ohledem na tato pravidla je třeba přezkoumat argumenty žalobkyň a správnost zjištění obsažených v napadeném rozhodnutí, pokud jde o přičtení žalobkyním odpovědnosti za jednání společnosti Dea Mineraloel, kterou 100 % vlastní (první část) a společnosti Shell & Dea Oil, kterou vlastní z 50 % (druhá část).

K první části žalobního důvodu, která se týká přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel žalobkyním (období před 2. lednem 2002)

K napadenému rozhodnutí

- 35 V napadeném rozhodnutí měla Komise následující názor:

„[...]

(545) Výkon rozhodujícího vlivu na obchodní politiku dceřiné společnosti nevyžaduje každodenní řízení provozu dceřiné společnosti. Řízení dceřiné společnosti může být klidně svěřeno i samotné dceřiné společnosti, ale to nevylučuje, že mateřská společnost stanoví cíle a politiky, které ovlivňují výkonnost skupiny, jakož i její soudržnost a sankcionuje jakékoliv chování, které je v rozporu s uvedenými cíli a politikami. Společnost RWE skutečně připouští, že se RWE AG věnovala na účet skupiny RWE takovým obecným záležitostem, jako je strategie, plánování, kontrola a financování, a dostávala technické zprávy. RWE rovněž prohlašuje, že i když ani [vedení], ani dozorčí rada společnosti [RWE Dea] nevykonávali vliv na činnosti společnosti Dea Mineraloel, zajímali se o činnosti Dea Mineraloel [...], které se týkaly kapitálu, vývoje marží/zisku, rizika atd., a opírali se o zprávy, které dostávali a na základě kterých, jelikož se zdají přesné, nebyl nezbytný aktivní dozor nad těmito činnostmi [...] Tato vyjádření fakticky prokazují, že [žalobkyně] měly zájem a schopnost vykonávat kontrolu přinejmenším nad

strategickými a finančními aspekty jejich dceřiných společností a že skutečně vykonávaly (určitou) kontrolu nad některými strategickými aspekty, také prostřednictvím systému podávání zpráv.

- (546) Argument, že parafinový vosk měl pro RWE jen velmi omezený význam a že se přijaté zprávy zdály být přesné a že proto RWE AG nebo [RWE Dea] nekontrolovaly aktivně činnosti Dea Mineraloel, nejsou dostatečně průkazné, co se týče skutečné samostatnosti dceřiné společnosti. Skutečnost, že se samotná mateřská společnost neúčastnila některých činností, není rozhodující ohledně otázky, zda je třeba mít za to, že tvoří spolu s provozními jednotkami skupiny jedinou hospodářskou jednotku. Rozdělení činností je v rámci skupiny společností běžným jevem. Hospodářská jednotka provádí z definice všechny hlavní úkoly hospodářského subjektu v rámci právnických osob, z nichž se skládá. [...]
- (553) Komise tedy zastává názor, že RWE AG a [RWE Dea] vykonávaly rozhodující vliv a skutečnou kontrolu nad [společností Dea Mineraloel] ode dne 3. září 1992 do 1. ledna 2002, [takže jsou] součástí podniku, který se dopustil protiprávního jednání“.

K domněnce existence hospodářské jednoty mezi dceřinou společností a její jedinou mateřskou společností

- 36 Je třeba připomenout, že v konkrétním případě, kdy mateřská společnost vlastní 100 % kapitálu své dceřiné společnosti, která porušila unijní pravidla hospodářské soutěže, může jednak tato mateřská společnost vykonávat rozhodující vliv na chování této dceřiné společnosti, a jednak existuje vyvratitelná domněnka, podle které uvedená mateřská společnost skutečně vykonává rozhodující vliv na chování své dceřiné společnosti. Za těchto podmínek postačí k tomu, aby se dalo předpokládat, že mateřská společnost vykonává rozhodující vliv na obchodní politiku dceřiné společnosti, aby Komise prokázala, že veškerý kapitál dceřiné společnosti je vlastněn její mateřskou společností. Komise následně může činit mateřskou společnost solidárně odpovědnou za uhrazení pokuty uložené její dceřiné společnosti, s výjimkou případu, kdy tato mateřská společnost, které náleží danou domněnku vyvrátit, předloží dostatečné důkazy způsobitelné prokázat, že její dceřiná společnost jedná na trhu samostatně (viz rozsudek Akzo Nobel a další v. Komise, bod 26 výše, body 60 a 61 a citovaná judikatura).
- 37 Dále se podle judikatury domněnka odpovědnosti vycházející z toho, že jedna společnost vlastní veškerý kapitál jiné společnosti, použije nejen v případech, kdy existuje přímý vztah mezi mateřskou společností a její dceřinou společností, ale rovněž v případech, kdy jako v projednávané věci, je takový vztah nepřímý, vzhledem ke skutečnosti, že se mezi uvedenými společnostmi nachází další společnost (rozsudek Soudního dvora ze dne 20. ledna 2011, General Química a další v. Komise, C-90/09 P, Sb. rozh. s. I-1, bod 90).
- 38 Mateřská společnost, která vlastní téměř veškerý kapitál své dceřiné společnosti, se v zásadě nachází v obdobné pozici jako výlučný vlastník, pokud jde o možnost vykonávat rozhodující vliv na jednání své dceřiné společnosti, s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které ji s uvedenou dceřinou společností pojí. Komise tudíž v této situaci může oprávněně uplatnit tentýž důkazní režim, a sice domněnku, že uvedená mateřská společnost ve skutečnosti rozhodujícím způsobem ovlivňuje jednání své dceřiné společnosti. Je pravda, že není vyloučeno, že v určitých případech mohou menšinoví akcionáři ve vztahu k dceřiné společnosti disponovat právy, díky nimž lze výše zmíněnou analogii zpochybnit. Kromě skutečnosti, že taková práva se však obvykle nepojí s tak minimálními podíly, jako jsou podíly dotčené v projednávaném případě, však žalobkyně v projednávaném případě nic v tomto smyslu neuváděly (v tomto smyslu viz rozsudek Tribunálu ze dne 7. června 2011, Arkema France a další v. Komise, T-217/06, Sb. rozh. s. II-2593, bod 53).

- 39 Jestliže není domněnka vyvrácena, může Komise konstatovat, že dceřiná společnost a přímé a nepřímé mateřské společnosti jsou součástí téže hospodářské jednotky a tedy tvoří jeden podnik ve smyslu judikatury uvedené v bodě 27 výše. Skutečnost, že mateřská společnost a její dceřiná společnost představují jeden podnik ve smyslu článku 81 ES, umožňuje Komisi určit rozhodnutí ukládající pokuty mateřským společnostem, aniž je vyžadováno prokázání osobního zapojení těchto společností do protiprávního jednání (viz judikaturu citovanou v bodě 32 výše).
- 40 Podle judikatury žalobkyním k vyvrácení domněnky popsané výše v bodě 36 příslušelo předložit veškeré důkazy týkající se hospodářských, organizačních a právních vazeb existujících mezi nimi a společnostmi Dea Mineraloel, o kterých se domnívaly, že mohou prokázat, že netvořily hospodářskou jednotku. Tribunál totiž musí při posuzování zohlednit všechny předložené důkazy, jejichž povaha a význam se může lišit podle charakteristických rysů každého projednávaného případu (rozsudek Tribunálu ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise, T-112/05, Sb. rozh. s. II-5049, bod 65).
- 41 Dotčená domněnka se opírá o konstatování, že až na zcela výjimečné okolnosti společnost vlastníci veškeré jmění určité dceřiné společnosti může už jen vzhledem k tomuto podílu na jmění vykonávat rozhodující vliv na jednání této dceřiné společnosti, a zadruhé že neexistenci skutečného uplatnění této schopnosti ovlivňovat lze nejučinněji vyhledávat ve sféře entit, ve vztahu k nimž se tato domněnka uplatňuje (rozsudek Soudního dvora ze dne 29. září 2011, Elf Aquitaine v. Komise, C-521/09 P, Sb. rozh. s. I-8947, bod 60).
- 42 Navíc použití takové domněnky odůvodňuje skutečnost, že když je mateřská společnost jediným akcionářem dceřiné společnosti, disponuje všemi možnými nástroji, aby uvedla obchodní jednání dceřiné společnosti do souladu se svým obchodním jednáním. Zejména právě jediný akcionář v zásadě definuje rozsah samostatnosti dceřiné společnosti vypracováním jejích stanov, vybírá její řídicí pracovníky a přijímá nebo schvaluje strategická obchodní rozhodnutí dceřiné společnosti, případně prostřednictvím přítomnosti svých zástupců v orgánech dceřiné společnosti. Rovněž je hospodářská jednota mezi mateřskou a dceřinou společností obvykle navíc zajištěna povinnostmi vyplývajícími z práva společností členských států, jako je vedení konsolidovaných účetních závěrek, povinnost dceřiné společnosti informovat pravidelně mateřskou společnost o svých činnostech, jakož i vyhotovení ročních účetních závěrek dceřiné společnosti valnou hromadou tvořenou mateřskou společností samotnou, což s sebou nezbytně nese, že mateřská společnost sleduje, přinejmenším v zásadních bodech, obchodní činnosti dceřiné společnosti.
- 43 Použití domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu mateřské společnosti na obchodní chování dceřiné společnosti je tak odůvodněno v rozsahu, v němž pokrývá situace, které jsou charakteristické pro vztahy mezi dceřinou společností a její jedinou mateřskou společností, přičemž podle této domněnky vlastnictví veškerého nebo téměř veškerého kapitálu dceřiné společnosti jedinou mateřskou společností v zásadě znamená, že se tyto společnosti na trhu chovají jednotně.
- 44 Nic to nemění na tom, že dotčené společnosti mohou po oznámení námitek plně prokázat, že mechanismy popsané v bodě 42 výše, které obvykle vedou k uvedení obchodního jednání dceřiné společnosti do souladu s obchodním chováním její mateřské společnosti, nefungovaly obvyklým způsobem, takže hospodářská jednota skupiny byla narušena.

K argumentům žalobkyň, které se týkají vyvrácení domněnky

- 45 V projednávaném případě žalobkyně nezpochybňují, že na základě toho, že RWE Dea vlastnila veškerý kapitál společnosti Dea Mineraloel a RWE AG vlastnila 99,4 % kapitálu společnosti RWE Dea, mohla Komise předpokládat, že tyto společnosti skutečně vykonávaly rozhodující vliv na obchodní jednání Dea Mineraloel, pokud nebude prokázán opak.

46 Nicméně se domnívají, že v jejich odpovědi na oznámení námitek předložily dostatek důkazů k vyvrácení této domněnky.

– K provozní samostatnosti společnosti Dea Mineraloel

47 Žalobkyně uvádí, že Komise měla v napadeném rozhodnutí nesprávně za to, že výkon rozhodujícího vlivu mateřské společnosti na obchodní chování dceřiné společnosti nevyžaduje „ovládnutí“ řízení běžných záležitostí dceřiné společnosti. Jejich argumenty vznesené v odpovědích na oznámení námitek tak byly dostatečné k vyvrácení dané domněnky.

48 Zaprvé žalobkyně upřesňují, že RWE AG se jakožto hlavní společnost skupiny koncentruje na úkol vedení skupiny, jako je strategie, plánování, kontrola a financování. RWE AG nevykonávala žádný vliv na provozní část činností společností RWE Dea nebo Mineraloel.

49 V tomto ohledu již Tribunál rozhodl, že skutečnost, že dceřiná společnost má vlastní místní vedení a vlastní prostředky, sama o sobě neprokazuje, že určuje své chování na trhu nezávisle na své mateřské společnosti. Rozdělení úkolů mezi dceřiné společnosti a jejich mateřské společnosti a obzvláště svěřením provozního řízení místnímu vedení 100 % vlastněné dceřiné společnosti je běžnou praxí ve velkých podnicích, které se skládají z více dceřiných společností, vlastněných v konečném důsledku stejnou zastřešující společností. V případě vlastnictví veškerého nebo téměř veškerého kapitálu dceřiné společnosti, která byla přímo zapojena do protiprávního jednání, proto nestačí důkazy vznesené v tomto ohledu k vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu na chování dceřiné společnosti ze strany mateřské společnosti a zastřešující společnosti (v tomto smyslu viz rozsudek *Alliance One International v. Komise*, bod 31 výše, body 130 a 131).

50 Tento přístup je dále odůvodněn skutečností, že v případě dceřiné společnosti, která je vlastněna 100 % nebo téměř 100 % jedinou mateřskou společností, v zásadě existuje jen jediný obchodní zájem a členy orgánů dceřiné společnosti určuje a jmenuje jediný akcionář, který jim může dávat přinejmenším neformální pokyny a určovat jim kritéria výkonnosti. Proto v takovém případě nezbytně existuje vztah důvěry mezi řídicími pracovníky dceřiné společnosti a řídicími pracovníky mateřské společnosti a řídicí pracovníci dceřiné společnosti nezbytně jednají tak, že zastupují a podporují pouze stávající obchodní zájem a to obchodní zájem mateřské společnosti (viz bod 31 výše). Jednotnost jednání mateřské společnosti a její dceřiné společnosti na trhu je tedy zaručena navzdory jakékoliv samostatnosti přiznané řídicím pracovníkům dceřiné společnosti, pokud jde o provozní řízení této dceřiné společnosti, které spadá pod určování obchodní politiky dceřiné společnosti *stricto sensu*. Navíc obecně právě jediný akcionář sám a podle vlastních zájmů určuje pravidla rozhodování dceřiné společnosti a rozhoduje o rozsahu provozní samostatnosti této společnosti, což může dle vlastní vůle změnit tím, že změní pravidla fungování dceřiné společnosti nebo v rámci restrukturalizace či dokonce vytvořením neformálních rozhodovacích mechanismů. Řídicí pracovníci dceřiné společnosti tedy v zásadě při výkonu svých samostatných pravomocí zajišťují soulad obchodního chování dceřiné společnosti s obchodním chováním zbytku skupiny.

51 Zadruhé je třeba doplnit, že skutečnosti, kterých se dovolávají žalobkyně, spadají do konceptu decentralizovaného řízení, který je typický pro velké podniky s diversifikovanými činnostmi, a nevyplývají ze žádné výjimečné okolnosti. Žalobkyně naopak připouští, že RWE AG se na účet skupiny věnovala takovým věcem, jako je strategie, plánování, kontrola a financování a dostávala od společnosti Dea Mineraloel technické zprávy, zatímco RWE Dea se zajímala o činnosti společnosti Dea Mineraloel, které se týkaly kapitálu, o vývoj marží nebo zisků a rizika.

52 Zatřetí podle žalobkyň zvolila Komise v napadeném rozhodnutí nesoudržný přístup, protože zkoumala provozní řízení v kontextu přičtení odpovědnosti za jednání společného podniku společností BP a Mobil (bod 374 odůvodnění napadeného rozhodnutí) těmto mateřským společnostem. Komise nicméně odmítla zohlednit provozní samostatnost společnosti Dea Mineraloel.

- 53 V tomto ohledu je třeba zdůraznit (viz rovněž přezkum druhé části tohoto žalobního důvodu), že příslušné pravomoci každé z mateřských společností při provozním řízení společného podniku představují relevantní skutečnost pro posouzení přičitatelnosti odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společným podnikem mateřským společností, vzhledem k tomu, že společné řízení společného podniku svědčí o hospodářské jednotce tvořené společným podnikem a mateřskými společnostmi, které takové společné řízení vykonávají. Nicméně v případě společnosti Dea Mineraloel se nejedná o společný podnik, ale o dceřinou společnost 100 % vlastněnou společností RWE Dea, na kterou se použijí odlišná pravidla dokazování, a to z důvodu existence jediného akcionáře, jediného obchodního zájmu a skutečnosti, že všichni řídící pracovníci jsou přímo či nepřímo určeni a jmenováni jedinou mateřskou společností (viz body 42 a 50 výše).
- 54 Argument vycházející z přezkumu přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společným podnikem zřízeným společnostmi BP a Mobil je proto irrelevantní.
- 55 Z toho vyplývá, že argumenty žalobkyň vycházející z provozní samostatnosti společnosti Dea Mineraloel, které nemohou prokázat, že hospodářská jednotka mezi ní a žalobkyněmi byla narušena, musí být zamítnuty.
- K neovlivnění činností týkajících se parafinových vosků a k nízkému procentu prodeje těchto výrobků v rámci obratu společnosti Dea Mineraloel
- 56 Žalobkyně uvádí, že RWE AG nedávala společnosti Dea Mineraloel žádné pokyny, pokud jde o řízení běžných záležitostí. Pouze při provádění velkých projektů, které měly značný význam pro celou skupinu, bylo nezbytné získat souhlas vedení a dozorčí rady společnosti RWE AG. Jelikož činnosti v „oblasti parafinových vosků“ však neměly nikdy význam pro skupinu jako celek, uvedené orgány společnosti RWE AG se v této oblasti nikdy nezabývaly otázkami týkajícími se řízení.
- 57 Žalobkyně rovněž uvádí, že ani vedení ani dozorčí rada společnosti RWE Dea nevykonávaly vliv na činnost v oblasti „parafinových vosků“ společnosti Dea Mineraloel, ani jí nedávaly pokyny ohledně této činnosti. Dále, pokud jde o výrobu parafinových vosků, vedení společnosti RWE Dea vědělo pouze o týdenním předkládání účtů, které zahrnovalo shrnutí výsledků činnosti společnosti Mineralölwerk Grasbrook. Toto týdenní předkládání účtů v zásadě odpovídalo měsíční výsledovce poskytované účetním oddělením. Z tohoto důvodu nebylo z pohledu vedení společnosti RWE Dea nezbytné aktivně doprovázet činnosti v oblasti „parafinových vosků“.
- 58 Podle žalobkyň představovala činnost dotčená kartelovou dohodou pouze 0,1 až 0,2 % obratu společnosti Dea Mineraloel, což představuje „silný nepřímý důkaz“ neexistence rozhodujícího vlivu ze strany vedení skupiny.
- 59 Zprv podle judikatury to, co umožňuje Komisi určit rozhodnutí ukládající pokuty mateřské společnosti skupiny společností není vztah podněcování k protiprávnímu jednání mezi mateřskou společností a její dceřinou společností, a tím spíše ani osobní zapojení prvně uvedené společnosti do protiprávního jednání, ale skutečnost, že mateřská společnost a její dceřiná společnost představují jediný podnik ve smyslu článku 81 ES. Pro přičtení protiprávního jednání dceřiné společnosti její mateřské společnosti totiž není nezbytné prokázat, že mateřská společnost ovlivňuje politiku své dceřiné společnosti v konkrétní oblasti, která byla předmětem protiprávního jednání. Z toho vyplývá, že skutečnost, že vedení mateřské společnosti nevědělo o protiprávním jednání a že nedávalo pokyny ohledně výroby nebo prodeje výrobků dotčených kartelovou dohodou, je irrelevantní s ohledem na vyvrácení domněnky (rozsudky Tribunálu ze dne 12. prosince 2007, Akzo Nobel a další v. Komise, bod 40 výše, body 58 a 83, a ze dne 13. července 2011, Shell Petroleum a další v. Komise, T-38/07, Sb. rozh. s. II-4383, body 69 a 70).

- 60 Ze stejných důvodů navíc skutečnost, že oblast nebo činnost dotčená protiprávním jednáním představuje pouze malé procento veškerých činností skupiny nebo mateřské společnosti, nemůže prokázat samostatnost uvedené dceřiné společnosti vůči její mateřské společnosti, a tedy nemá vliv na použití domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu na obchodní chování dceřiné společnosti na trhu ze strany mateřské společnosti (rozsudek Tribunálu ze dne 30. září 2009, *Arkema v. Komise*, T-168/05, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 79; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 26. dubna 2007, *Bolloré a další v. Komise*, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Sb. rozh. s. II-947, bod 144).
- 61 Dále nízký podíl prodeje výrobků dotčených kartelovou dohodou v rámci obratu skupiny nemění nic na skutečnosti, že výsledky dosažené v této oblasti obecně spadají do konsolidovaných výsledků mateřských společností. Výnosnost těchto činností je tak zajímavá pro mateřské společnosti a skupinu v jejím celku.
- 62 Ostatně je třeba připomenout, že k tomu, aby se prokázala hospodářská jednotka mezi uvedenými společnostmi, není nezbytné, aby mateřská společnost dávala formální pokyny své dceřiné společnosti (viz bod 31 výše). Hospodářská jednota mezi nimi je totiž rovněž zajištěna, jestliže pravomoc definovat obchodní politiku *stricto sensu* dceřiné společnosti je delegována na řídicí pracovníky pověřené provozním řízením této společnosti, které si mateřská společnost vybrala, udržuje je na jejich pozicích, a kteří zastupují a prosazují jediný existující obchodní zájem, to znamená obchodní zájem mateřské společnosti, která je jediným vlastníkem. Uvedení řídicí pracovníci tak zajišťují rovněž soulad obchodního chování dceřiné společnosti s obchodním chováním mateřské společnosti při výkonu jejich samostatných pravomocí (viz bod 50 výše). Zásah mateřské společnosti může být proto vyhrazen pro situace, kdy výsledky dceřiné společnosti nejsou v souladu s očekáváním mateřské společnosti, zatímco v případě normálního fungování se mateřská společnost může omezit na sledování činností dceřiné společnosti prostřednictvím zpráv, které dceřiná společnost vyhotovuje, a schvalování případných strategických rozhodnutí.
- 63 Argumenty žalobkyň vycházející z neexistence jejich vlivu v oblasti parafinových vosků musí být tedy zamítnuty.
- 64 Je proto třeba potvrdit konstatování Komise, podle kterého žalobkyně a Dea Mineraloel byly součástí podniku, který se v období od 3. září 1992 do 1. ledna 2002 dopustil protiprávního jednání. V důsledku toho se Komise nedopustila pochybení, když je shledala odpovědnými za protiprávní jednání.
- K údajné objektivní odpovědnosti žalobkyň
- 65 Žalobkyně se domnívají, že přístup, který Komise v projednávaném případě použila, předpokládá odpovědnost „prakticky nezávislou na jakémkoliv zavinění“, což je v rozporu se zásadou osobní odpovědnosti. Důsledkem zamítnutí argumentů žalobkyň vznesených k vyvrácení domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu by bylo, že by se uvedená domněnka změnila na nevyvratitelnou domněnku existence hospodářské jednotky v případě, kdy mateřská společnost 100 % vlastní dceřiné společnosti.
- 66 Je třeba připomenout, že použití domněnky skutečného výkonu rozhodujícího vlivu mateřské společnosti na obchodní chování dceřiné společnosti je odůvodněno v rozsahu, v němž pokrývá situace, které jsou charakteristické pro vztahy mezi dceřinou společností a její jedinou mateřskou společností, a v němž uvedená domněnka není nevyvratitelná (viz body 41 až 44 výše).
- 67 Vyvrácení domněnky není nicméně otázkou množství a podrobnosti důkazů v případě, kdy prokazují obvyklou provozní situaci ve velkém nadnárodním podniku, kde jsou pravomoci provozního řízení přeneseny na řídicí pracovníky jeho místních jednotek. Za účelem vyvrácení domněnky je třeba uvést

neobvyklé okolnosti, které prokazují, že i přes vlastnictví veškerého kapitálu dceřiných společností skupiny jejich mateřskými společnostmi byla hospodářská jednotka skupiny narušena, protože mechanismy zajišťující soulad obchodního chování dceřiných a mateřských společností nefungovaly obvyklým způsobem.

- 68 Navíc na základě zásady personalit trestů a sankcí, která je použitelná na veškerá správní řízení, která mohou vést k uložení sankcí na základě unijních pravidel hospodářské soutěže, má být podnik potrestán pouze za skutečnosti, které jsou mu individuálně vytýkány (v tomto smyslu viz rozsudek Tribunálu ze dne 13. prosince 2001, Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, T-45/98 a T-47/98, Recueil, s. II-3757, bod 63).
- 69 Nicméně tato zásada musí být v souladu s pojmem podniku a s judikaturou, podle které skutečnost, že mateřská společnost a její dceřiná společnost tvoří jediný podnik ve smyslu článku 81 ES, opravňuje Komisi určit rozhodnutí ukládající pokuty mateřské společnosti skupině společností. Je tak třeba konstatovat, že žalobkyně byly osobně sankcionovány za protiprávní jednání, za jehož spáchání jsou samy považovány za odpovědné z důvodů úzkých hospodářských, organizačních a právních vazeb, které je spojují se společností Dea Mineraloel, a které vyplývají z vlastnictví veškerého kapitálu této společnosti (v tomto smyslu viz rozsudek Metsä-Serla a další v. Komise, bod 30 výše, bod 34).
- 70 Z výše uvedeného vyplývá, že Komise mohla na základě dotčené domněnky, která nebyla v projednávaném případě vyvrácena, konstatovat, že žalobkyně byly součástí „podniku“, který porušil článek 81 ES. Zásady osobní odpovědnosti a personalit trestů a sankcí tedy byly dodrženy.
- 71 Z toho vyplývá, že tato výtku musí být zamítnuta.
- 72 S ohledem na výše uvedené je třeba dospět k závěru, že Komise neporušila článek 81 ES a čl. 23 odst. 2 nařízení č. 1/2003, když přičetla žalobkyním odpovědnost na protiprávní jednání, kterého se dopustila Dea Mineraloel.
- 73 První část prvního žalobního důvodu je proto třeba zamítnout.

K druhé části, která se týká přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil žalobkyním (období od 2. ledna do 30. června 2002)

- 74 Žalobkyně uvádí, že Komise jim nesprávně přičetla odpovědnost za protiprávní jednání spáchané Shell & Dea Oil, společným podnikem vlastněným rovným dílem společnostmi RWE Dea a Shell, během období existence společného podniku od 2. ledna do 30. června 2002. Uvádí, že Shell od vytvoření společného podniku nad ním převzala provozní kontrolu. V důsledku toho Komise nemůže žalobkyním uložit pokutu za protiprávní jednání spáchané tímto subjektem.
- 75 V napadeném rozhodnutí Komise shledala společnosti Shell a RWE společně a nerozdílně odpovědné za protisoutěžní jednání společnosti Shell & Dea Oil (bod 552 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Přičetla žalobkyním odpovědnost za taková jednání na základě následujících úvah:

„[...]

(510) Když společnosti Shell a [RWE Dea] založily svůj společný podnik v lednu 2002, existující společnost, Dea Mineraloel [...] sloužila jako nástroj ke zřízení společného podniku, který byl nově pojmenován dne 2. ledna 2002 jako Shell & Dea Oil GmbH, a stal se zároveň dceřinou společností pod společnou kontrolou společností Deutsche Shell GmbH (50 %) a [RWE Dea] (50 %). Společný podnik byl založen s úmyslem, že po přechodném období, které mělo začít založením společného podniku a skončit nejpozději dne 1. července 2004, Shell nabude výlučnou kontrolu nad sdruženými činnostmi. Během přechodného období měli být členové

správní rady, kteří byli pověřeni řízením běžných záležitostí společného podniku, spravedlivě jmenování každým akcionářem, předseda správní rady nicméně disponoval rozhodujícím hlasem a byl jmenován společností Shell. Kromě toho měla každá ze stran určitá práva veta určená k ochraně jejich rozhodujícího vlivu ve společném podniku, Shell a RWE v důsledku toho během přechodného období vykonávaly společnou kontrolu nad společným podnikem [poznámka pod čarou č. 666 v napadeném rozhodnutí odkazuje v tomto ohledu na rozhodnutí o schválení spojení].

[...]

- (549) [Z judikatury a zejména z rozsudku Tribunálu ze dne 27. září 2006, Avebe v. Komise, T-314/01, Sb. rozh. s. II-3085] vyplývá, že vedoucí postavení, které má jedna společnost vůči druhé, může představovat faktický důkaz výkonu rozhodujícího vlivu na jiný podnik. V projednávaném případě je společné vedoucí postavení společností Shell a RWE v rámci správní rady společného podniku prokázáno (viz bod 510 odůvodnění) na základě dohody o společném podniku. Členové správní rady, pověřeni běžnými činnostmi společného podniku, museli být rovněž určení každým [společníkem]. Rezoluce valné hromady [společníků] musely být přijímány prostou většinou (protože každá strana měla 50 % hlasovacích práv, mohla být rozhodnutí zablokována jedno nebo druhou ze stran). Během dotčeného období musela být některá rozhodnutí přijata výborem společného podniku tvořeným šesti členy, kteří byli z poloviny jmenováni každým [společníkem] a tato rozhodnutí vyžadovala jednohlasnost. Výbor společného podniku mohl podle vlastní úvahy a na vlastní pravomoc přijímat řadu strategických rozhodnutí, jako je obchodní plán, roční provozní rozpočet, strukturální změny v rámci společného podniku, investice nad určitou prahovou hodnotu a jmenování členů správní rady („právo veta“ zmíněné v bodě 510 odůvodnění). V důsledku toho je Komise, s ohledem na tato práva veta chránící rozhodující vliv obou stran na společný podnik, toho názoru, že během období existence společného podniku společnosti Shell a RWE vykonávaly nad společným podnikem společnou kontrolu [viz poznámku pod čarou č. 680 napadeného rozhodnutí a rozhodnutí o schválení spojení].
- (550) Za těchto okolností nelze skutečnost, že předseda správní rady, jmenovaný společností Shell disponoval rozhodujícím hlasem, považovat za důležitý faktor, či dokonce za rozhodující faktor, který by mohl zpochybnit společnou odpovědnost společností Shell a RWE [...] protože tento systém neovlivňuje práva veta. Vzhledem ke struktuře řízení společného podniku nemůže být přijat argument společnosti RWE, podle kterého o obchodní a cenové politice společného podniku rozhodovala a tuto politiku kontrolovala pouze Shell a vedení společného podniku bylo zahrnuto do struktury společnosti Shell. Stejně tak skutečnost, že bylo od založení společného podniku stanoveno, že po uplynutí přechodného období Shell převezme úplnou kontrolu nad činností, nemění nic na tom, že během přechodného období zůstával společný podnik, z důvodů uvedených v bodech 510 a 549 odůvodnění, pod společnou kontrolou společností Shell a RWE.
- (551) V důsledku toho, s ohledem na společnou řídicí pravomoc (a zejména výbor společného podniku) a skutečnost, že Shell a RWE kontrolovaly společně 100 % kapitálu společného podniku (každá vlastnila 50 %), jsou závěry týkající se odpovědnosti každé z mateřských společností v této věci v souladu s rozsudkem [Avebe v. Komise].
- (553) [...] Společnosti RWE AG a RWE-Dea AG vykonávaly rozhodující vliv a skutečnou kontrolu nad [společným podnikem] od 2. ledna 2002 do 30. června 2002 (společně se skupinou Shell). V důsledku toho RWE AG a RWE-Dea AG musí být shledány společně a nerozdílně odpovědné spolu se skupinou Shell za jednání [...] společnosti Shell & Dea Oil od 2. ledna 2002 do 30. června 2002. Pro obě období jsou RWE AG a RWE-Dea AG součástí podniku, který se dopustil protiprávního jednání“.

- 76 Zaprvé žalobkyně uvádí, že v rozporu s tvrzením Komise v napadeném rozhodnutí, rozsudek Tribunálu ze dne 27. září 2006, Avebe v. Komise (T-314/01, Sb. rozh. s. II-3085) nestanoví obecnou domněnku ohledně výkonu rozhodujícího vlivu na obchodního jednání společného podniku vlastněného stejným dílem dvěma mateřskými společnostmi.
- 77 Zadruhé se domnívají, že v napadeném rozhodnutí Komise neprokázala „společné řízení“ společného podniku společnostmi Shell a RWE. Zdůrazňují, že v rozsudku Avebe v. Komise, bod 76 výše, bylo společné vedení konstatováno na základě nepřímých důkazů, které v projednávaném případě chybí.
- 78 Zejména ve věci, ve které byl vydán rozsudek Avebe v. Komise, bod 76 výše, byly mateřské společnosti „společně odpovědné“ za politiku podniku a byly rovnoprávně zastoupeny ve všech orgánech, včetně vedení (ředitelé). Naopak v projednávaném případě, i když bylo vedení zajištěno paritně, disponoval předseda správní rady jmenovaný společností Shell rozhodujícím hlasem v případě rovnosti hlasů.
- 79 Dále ve věci, ve které byl vydán rozsudek Avebe v. Komise, bod 76 výše, musel společný podnik pravidelně podávat zprávy osobám zmocněným oběma mateřskými společnostmi. V projednávaném případě bylo vedení od začátku zahrnuto do rozhodovacích a zpravodajských struktur skupiny Shell.
- 80 Zatřetí se žalobkyně domnívají, že znaky vedení společnosti Shell & Dea Oil, které vyplývaly z její přechodné povahy, vylučovaly společné řízení.
- 81 Uvádí v tomto ohledu, že podle ustanovení dohody o společném podniku měla Shell do uplynutí určité lhůty nabýt většinu podílů na společném podniku, zatímco RWE obdržela právo nabízet společnosti Shell její podíly na společném podniku. V řízení, které vedlo k přijetí rozhodnutí o schválení spojení (o které se Komise opřela v bodech 510, 530 a 549 odůvodnění napadeného rozhodnutí), totiž Komise ověřila a konstatovala nikoliv nabytí společné kontroly, ale přímo nabytí výlučné kontroly společností Shell.
- 82 Zahrnutí řízení společnosti Shell & Dea Oil do rozhodovacích a zpravodajských struktur společnosti Shell vyplývalo zejména z jednacích pravidel vyhotovených pro její řízení. V souladu s bodem 1.1 uvedených pravidel měla být správní rada Shell & Dea Oil zahrnuta do společnosti Shell Europe Oil Products Ltd. V souladu s bodem 1.2 stejných jednacích pravidel byl předseda správní rady společnosti Shell & Dea Oil povinen organizovat správní radu podle mezinárodních norem společnosti Shell. Podle bodu 3 uvedených pravidel byl každý člen správní rady součástí rozhodovacích a zpravodajských struktur společnosti Shell. Podle bodu 4 týchž pravidel byl předseda správní rady povinen spolupracovat s předsedou společnosti Shell Europe Oil Products.
- 83 Tyto rozhodovací a zpravodajské struktury byly zavedeny a používány již od založení společného podniku. Například p. S., který byl po založení společného podniku pověřen vedením prodeje parafinových vosků, nepředkládal správní radě společného podniku zprávy. Podával své zprávy přímo panu G., který byl v Evropě v rámci společnosti Shell UK Oil Products Ltd. manažerem pověřeným parafinovými vosky skupiny Shell. Pokud jde o distribuční politiku a provozní činnost společnosti Shell & Dea Oil v oblasti parafinových vosků, orgánu nebyl dán žádný pokyn, prostřednictvím kterého by RWE Dea mohla vykonávat vliv na základě své jmenovací pravomoci vyplývající z jejího postavení společníka. Od založení společného podniku řídila distribuční politiku a provozní činnost v praxi pouze Shell.
- 84 Zahrnutí společného podniku do struktur společnosti Shell se projevilo rovněž v jiných významných oblastech podniku. Tak byl zaveden projekt nazvaný „Získání finanční kontroly“, jehož cílem bylo používat systémy předkládání účtů společnosti Shell rovněž v rámci Shell & Dea Oil a připravit použití těchto systémů na účetnictví bývalé Dea Mineraloel. V tomto ohledu byla Shell & Dea Oil – jak vyplývá z dokumentu nazvaného „Kurzinformationen zum FCP-Projekt“ (stručné informace k projektu FCP) – již považována za součást evropské organizace skupiny Shell. Podle uvedeného dokumentu „[z]ásada dohody o společném podniku zahrnuje, že společný podnik musí jako součást

evropské organizace skupiny Shell, přijmout normy, systémy, postupy a kulturu skupiny Shell“ a „[p]roto v rámci zřízení společného podniku Shell [&] Dea Oil musí být harmonizovány všechny obchodní postupy společností Shell a Dea“, přičemž se upřesňuje, že „[o]bchodní postupy skupiny Shell jsou normou, které je třeba dosáhnout“.

- 85 Dále žalobkyně poznamenávají, že během doby existence společného podniku neměli zaměstnanci účetního oddělení společnosti RWE Dea žádný přístup k účtům společnosti Shell & Dea Oil.
- 86 Proto podle žalobkyň skutečnosti shromážděné Komisí v napadeném rozhodnutí neprokazují existenci „společného řízení“ ve smyslu rozsudku Avebe v. Komise, bod 76 výše, ale maximálně společnou kontrolu ve smyslu čl. 3 odst. 1 a čl. 4 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004 o kontrole spojování podniků (Úř. věst. L 24, s. 1). Důkaz společného řízení jde totiž kvalitativně dále než důkaz společné kontroly a předpokládá, že mateřské společnosti skutečně a aktivně věci společně řídí.
- 87 Vzhledem k tomu, že Komise v projednávaném případě neprokázala společné řízení, musí být napadené rozhodnutí zrušeno v rozsahu, v němž Komise přičítá žalobkyním odpovědnost za protiprávní jednání, kterého se dopustila Shell & Dea Oil.
- 88 Zaprvé se Komise domnívá, že existuje domněnka skutečného výkonu rozhodujícího vlivu dvou mateřských společností na obchodní chování společného podniku, jestliže je prokázána nejen společná kontrola nad (téměř) 100 % kapitálu, ale rovněž společná řídicí pravomoc obou mateřských společností nad obchodní politikou společného podniku.
- 89 Zadruhé má Komise za to, že prokázala existenci společné řídicí pravomoci, když odkázala na ustanovení dohody o společném podniku. Žalobkyně nespochybňují, že okolnosti uplatněné Komisí prokazují existenci rozhodujícího vlivu dvou mateřských společností na strategická rozhodnutí společnosti Shell & Dea Oil. Vzhledem k tomu, že mateřské společnosti jsou v nejlepším postavení, aby posoudily konkrétní podobu vztahů kontroly v rámci společného podniku, přísluší právě jim, aby předložily důkaz o opaku, jestliže na základě zjištěných okolností Komise prokáže existenci společné kontrolní pravomoci nad obchodní politikou společného podniku, čímž stanoví domněnku výkonu rozhodujícího vlivu dvěma mateřskými společnostmi.
- 90 Žalobkyně pouze argumentují, že nevykonávaly žádný vliv na distribuční a cenovou politiku, to znamená na provozní řízení společnosti Shell & Dea Oil. Tvrdí, že každodenní řízení společného podniku bylo zahrnuto „v rozhodovacích a hierarchických strukturách“ skupiny Shell. Přitom podle Komise k prokázání existence hospodářské jednotky stačí, jestliže rozhodující vliv vykonávaný mateřskými společnostmi zahrnuje obchodní politiku dceřiné společnosti v širokém smyslu, a zejména strategická rozhodnutí. V důsledku toho argument vycházející z privilegované možnosti skupiny Shell vykonávat vliv na distribuční politiku společnosti Shell & Dea Oil není dostatečný k prokázání toho, že mateřské společnosti nevykonávaly vliv společně.
- 91 Dále z ustanovení dohody o společném podniku vyplývá, že obě mateřské společnosti společně řídily společný podnik. RWE Dea a Deutsche Shell byly zastoupeny ve valné hromadě paritně, protože vlastnily rovný podíl na kapitálu společného podniku. Stejně tak bylo paritní složení výboru společného podniku a správní rady. Obě společnosti měly rovněž stejný počet zástupců v dozorčí radě.
- 92 Zatímco RWE jmenovala předsedu výboru společného podniku a předsedu dozorčí rady, předseda správní rady byl jmenován společností Shell se souhlasem RWE. V případě rovnosti hlasů měl předseda rozhodující hlasovací právo, nicméně členové správní rady byli povinni vyvinout veškeré rozumné úsilí, aby v rámci přijetí rozhodnutí dospěli k dohodě. Kromě toho řada členů vedení žalobkyně byla jmenována do dozorčí rady společného podniku.

- 93 Pokud jde o rozdělení pravomocí, správní rada byla jako jediná odpovědná za provozní řízení společného podniku, ale podléhala kontrole a řídicí pravomoci výboru společného podniku a valné hromady. Toto uspořádání bylo doplněno povinností informovat a předkládat zprávy a právem mateřských společností na audit. V důsledku toho v rozporu s tvrzením žalobkyň tyto dostávaly informace, které se jich týkaly a mohly samy provádět kontroly.
- 94 Podle Komise byly strategické otázky vyhrazeny výboru společného podniku a v posledním stupni valné hromadě, v rámci které se rozhodnutí přijímala prostou většinou. V rámci valné hromady a výboru společného podniku se měly obě společnosti snažit „zabránit situacím rovnosti hlasů“, přičemž v případě neúspěchu měly řešení nalézt zastřešující společnosti každé skupiny.
- 95 Podle Komise nepodléhal společný podnik nezávislé správě mateřských společností a obě mateřské společnosti se musely ohledně všech otázek dohodnout na společných postupech. Navíc obě mateřské společnosti byly informovány o činnostech společného podniku stejně a mohly, na základě zpráv, které jim byly podávány, vykonávat jejich vliv v orgánech společného podniku. Na této skutkové situaci se zakládá domněnka, že obě mateřské společnosti skutečně vykonávaly rozhodující vliv na obchodní politiku společnosti Shell & Dea Oil.
- 96 Žalobkyně na to odpovídají, že řízení společnosti Shell & Dea Oil bylo od počátku „zcela zahrnuto do rozhodovacích a hierarchických struktur skupiny Shell“. Pokud jde o jednací pravidla pro účely provozního řízení, vyplývá z nich skutečně, že v očekávání případného pozdějšího převzetí výlučné kontroly skupinou Shell, byla od počátku stanovena harmonizace činností společného podniku a skupiny Shell. Nicméně podle Komise se jednalo pouze o předpokládané organizační začlenění do skupiny Shell, aniž by to zpochybnilo otázku společného řízení společného podniku. Skupina Shell tak měla podpořit společný podnik jako spolupracovník a poradce. Jednací pravidla nicméně upřesňují, že tento úkol se nedotýkal řídicí pravomoci společnosti RWE.
- 97 Dále Komise uvádí, že tvrzení žalobkyň, podle kterého ředitel společného podniku pro oblast prodeje podával zprávy nikoliv jeho řídicím pracovníkům, ale pouze manažerovi skupiny Shell odpovědnému za vosk pro Evropu, není podpořeno žádným důkazem. Tvrzení žalobkyň se v každém případě týká pouze struktury zpravodajských činností, které mohly být organizovány tak, že se číselné údaje o tržbách shromažďovaly a zpracovávaly ve skupině Shell, která měla dále na starost vlastní činnosti v oblasti „vosků“, zatímco bývalé činnosti v oblasti „vosků“ společnosti RWE se soustředily ve společném podniku. V každém případě ředitel pro oblast prodeje byl sám členem správní rady nebo v každém případě byl jakožto „řídicí pracovník první úrovně“ povinen spolupracovat se správní radou a informovat ji. Podle Komise tak byla správní rada přímo informována ředitelem nebo prostřednictvím zpráv společnosti Shell, což bylo kromě toho nezbytné, jelikož v souladu s bodem 13.4 dohody o společném podniku musela zase správní rada podávat zprávy výboru společného podniku.
- 98 Komise doplňuje, že přizpůsobení systémů účetnictví neopravňuje rovněž předpoklad, že by existovala výlučná řídicí pravomoc skupiny Shell. Společnost RWE Dea měla přístup k účetním údajům společnosti Shell & Dea Oil. Dokument nazvaný „Stručné informace k projektu FCP“ potvrzuje kromě toho, že se jednalo o jednotnou organizaci společného podniku přizpůsobenou „obchodním postupům“ skupiny Shell“ a nikoliv o přenesení rozhodovací pravomoci na skupinu Shell. Na rozdíl od tvrzení žalobkyň uvedený dokument uvádí, že je třeba „podávat zprávy oběma společníkům“.

Ke společné kontrole a společnému výkonu rozhodujícího vlivu na obchodní jednání společného podniku

- 99 Žalobkyně zpochybňují, že stačí prokázat společnou kontrolu, aby se konstatoval společný výkon rozhodujícího vlivu obou mateřských společností na obchodní chování společného podniku. Komise uvádí, že výkon takového vlivu lze předpokládat v případě, kdy mateřské společnosti vlastní 100 %

kapitálu společného podniku stejným dílem a kdy existuje společná řídicí pravomoc. Dále se Komise domnívá, že společnou řídicí pravomoc lze prokázat na základě skutečností uvedených v dohodě o společném podniku.

- 100 Zprv je třeba připomenout, že podle čl. 3 odst. 2 nařízení č. 139/2004, „se kontrola skládá z práv, smluv nebo jiných prostředků, které jednotlivě nebo společně a s ohledem na dané skutečnosti nebo právní předpisy poskytují možnost rozhodujícího vlivu v určitém podniku“.
- 101 Podle judikatury se Komise nemůže za účelem přičtení protisoutěžního jednání jedné společnosti společnosti druhé na základě článku 81 ES opřít o pouhou schopnost vykonávat rozhodující vliv, jak je pojímána v rámci použití nařízení č. 139/2004 při stanovení kontroly, aniž by bylo třeba ověřit, zda takový vliv skutečně vykonávala (rozsudek General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše, bod 69).
- 102 Komisi naopak v zásadě přísluší prokázat takový rozhodující vliv na základě souhrnu skutkových okolností (viz rozsudek Avebe v. Komise, bod 76 výše, bod 136, a citovaná judikatura). Mezi tyto okolnosti patří zejména souběh funkcí stejných fyzických osob v řízení mateřské společnosti a její dceřiné společnosti nebo společného podniku (rozsudek Tribunálu ze dne 12. července 2011, Fuji Electric v. Komise, T-132/07, Sb. rozh. s. II-4091, bod 184; v tomto smyslu viz rovněž rozsudek Soudního dvora ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, body 119 a 120), nebo skutečnost, že uvedené společnosti byly povinny uplatňovat pokyny vydané jejich jediným vedením, aniž by se mohly na trhu chovat samostatně (v tomto smyslu viz rozsudek HFB a další v. Komise, bod 29 výše, bod 527).
- 103 V projednávaném případě se Komise neopřela o takové přímé prokázání výkonu rozhodujícího vlivu společnostmi RWE a Shell na obchodní jednání společnosti Shell & Dea Oil.
- 104 Zjištění v bodě 510 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle kterého „během přechodného období Shell a RWE vykonávaly společnou kontrolu nad společným podnikem“, se totiž zakládalo na rozhodnutí o schválení spojení, jak vyplývá z poznámky pod čarou č. 666 napadeného rozhodnutí. Dále v bodě 549 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise konstatovala, že „v projednávaném případě je společná řídicí pravomoc společností Shell a RWE v rámci správní rady společného podniku prokázána (viz bod 510 odůvodnění) na základě dohody o společném podniku“. Rovněž v bodě 549 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise přezkoumala způsoby přijímání rozhodnutí v dalších orgánech společného podniku abstraktně, to znamená pouze na základě dohody o společném podniku. Na tomto základě Komise dospěla na konci tohoto bodu odůvodnění k závěru, že během doby existence společného podniku vykonávaly společnosti Shell a RWE nad společným podnikem společnou kontrolu a odkázala výslovně v poznámce pod čarou č. 680 napadeného rozhodnutí na rozhodnutí o schválení spojení.
- 105 Z toho vyplývá, že v projednávaném případě Komise dospěla k závěru o společném výkonu rozhodujícího vlivu společnostmi Shell a RWE na obchodní jednání společnosti Shell & Dea Oil, podobně jako v rámci analýzy vedené podle pravidel upravujících schvalování spojení, pouze na základě abstraktní analýzy dohody o společném podniku podepsané předtím, než Shell & Dea Oil začala fungovat.
- 106 Zadruhé má Tribunál přezkoumat, v jaké míře může tato abstraktní a do budoucna zaměřená analýza, která je prováděna v oblasti spojování podniků, kde přijetí rozhodnutí o povolení spojení předchází zahájení činnosti společného podniku, rovněž sloužit k prokázání skutečného výkonu rozhodujícího vlivu na obchodní chování společného podniku v rozhodnutí, jímž se mateřských společností přičítá odpovědnost za porušení článku 81 ES, jehož se v minulosti dopustil uvedený společný podnik.

- 107 V tomto ohledu z judikatury vyplývá, že i když pravomoc nebo možnost určovat obchodní rozhodnutí společného podniku závisí sama o sobě jen na pouhé schopnosti vykonávat rozhodující vliv na jeho obchodní chování a tak na pojmu „kontrola“ ve smyslu nařízení č. 139/2004, Komise a unijní soud mohou předpokládat, že legislativní ustanovení a ustanovení dohod týkajících se činnosti uvedeného podniku, zejména ustanovení smluv o založení společného podniku a dohody akcionářů o hlasování, byla prováděna a dodržována. V tomto rozsahu může přezkum skutečného výkonu rozhodujícího vlivu na obchodní chování společného podniku spočívat v abstraktní analýze dokumentů podepsaných před zahájením jeho fungování, podobně jako analýza týkající se kontroly. Zejména jestliže uvedená ustanovení a ujednání stanoví, že k přijetí rozhodnutí v rámci orgánu společného podniku jsou nezbytné hlasy každé mateřské společnosti, Komise a unijní soud mohou, pokud není prokázán opak, konstatovat, že mateřské společnosti přijímají uvedené rozhodnutí společně (v tomto smyslu viz rozsudky Avebe v. Komise, bod 76 výše, body 137 až 139; Fuji Electric v. Komise, bod 102 výše, body 186 až 193, a General Technic-Otis v. Komise, bod 26 výše, body 112 a 113).
- 108 Nicméně jelikož je přezkum týkající se skutečného výkonu rozhodujícího vlivu zpětný a může tedy spočívat na konkrétních skutečnostech, jak Komise, tak dotčené strany mohou předložit důkaz, že obchodní rozhodnutí společného podniku byla určována podle jiných postupů, než které vyplývaly z pouhého abstraktního přezkumu dohody o činnosti společného podniku (v tomto smyslu viz rozsudky Fuji Electric v. Komise, bod 102 výše, body 194 a 195, a General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše, body 115 až 117). Komise nebo dotčené strany mohou zejména prokázat, že bez ohledu na pravomoc jedné mateřské společnosti přijímat dotčená rozhodnutí prostřednictvím svých zástupců v orgánech společného podniku byla ve skutečnosti tato rozhodnutí přijímána několika nebo všemi mateřskými společnostmi jednomyslně.
- K opodstatněnosti konstatování Komise týkajícího se přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané Shell & Dea Oil společností RWE a Shell
- 109 Je tedy třeba, s ohledem na úvahy uvedené v bodech 99 až 108 výše, přezkoumat, zda Komise dostatečně v napadeném rozhodnutí prokázala skutečnosti, které umožňují přičíst žalobkyním odpovědnost za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil.
- 110 Z napadeného rozhodnutí vyplývá, že Komise založila své konstatování o solidární odpovědnosti žalobkyň a skupiny Shell za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil na dvou okolnostech: zaprvé na existenci společné řídicí pravomoci, kterou konstatovala na základě přezkumu dohody o společném podniku s odkazem na rozhodnutí o schválení spojení, v rámci kterého společnosti Shell a RWE měly nejprve nabýt společnou kontrolu nad Shell & Dea Oil, a poté, po uplynutí přechodného období, měla Shell nabýt výlučnou kontrolu nad společným podnikem, a zadruhé na skutečnosti, že obě mateřské společnosti vlastnily společně a stejným dílem veškerý kapitál společného podniku.
- 111 Zaprvé, pokud jde o poznámku žalobkyň, že „společná řídicí pravomoc“ vyplývá spíše z pouhé schopnosti vykonávat rozhodující vliv, to znamená z kontroly ve smyslu článku 2 nařízení č. 139/2004, než ze skutečného výkonu této kontroly, stačí připomenout, že faktické společné řízení může být vyvozeno, pokud není prokázán opak, ze společné řídicí pravomoci, jak vyplývá z dohod o fungování společného podniku (viz body 107 a 108 výše).
- 112 Zadruhé, pokud jde o povahu společného řízení, v rozsudku Avebe v. Komise, bod 76 výše (body 136 až 138), Tribunál považoval za relevantní indicie prokazující, že členové orgánů společného podniku, kteří byli jmenováni každou z mateřských společností a zastupovali jejich obchodní zájmy, spolu museli úzce spolupracovat při definování a provádění obchodní politiky společného podniku, a že rozhodnutí, která přijali, musela nezbytně odrážet shodu vůle každé z mateřských společností shledaných Komisí za odpovědné. Dále Tribunál uvedl též důkazy, které prokazovaly pravidelné kontakty ohledně obchodní politiky společného podniku mezi mateřskými společnostmi a členy

orgánů společného podniku, které každá jmenovaly. Tribunál přezkoumal nejen přijímání strategických rozhodnutí v rámci společného podniku, ale rovněž správu běžných záležitostí a uvedl, že oba ředitelé jmenovaní oběma mateřskými společnostmi museli také v tomto ohledu úzce spolupracovat (rozsudek Avebe v. Komise, bod 76 výše, body 136 až 138).

- 113 Dále v rozsudku General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše, (body 112 a 118), Tribunál zdůraznil, že společný podnik byl ze 75 % vlastněn společností Otis Belgique, přičemž zbývajících 25 % vlastnila General Technic a že podle stanov společného podniku je každý společník zastoupen ve správní radě společného podniku úměrně jeho kapitálovému podílu. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí správní rady musela být přijímána 80 % většinou hlasů, Otis nezbytně během celé doby trvání protiprávního jednání prostřednictvím svých zástupců ve správní radě odsouhlasovala všechna uvedená rozhodnutí.
- 114 Zatřetí, i když je pravda, že v projednávaném případě měla RWE právo veta v rámci výboru společného podniku a valné hromady, netýkalo se všech rozhodnutí o řízení společného podniku. Naopak rozhodný hlas předsedy správní rady, jmenovaného skupinou Shell, znamená, že členové, které jmenovala, mohli přijímat rozhodnutí v rámci správní rady i přes případné námitky členů jmenovaných společností RWE. Proto nelze pouze na základě ujednání dohody o společném podniku zmíněných v napadeném rozhodnutí prokázat, že obě mateřské společnosti řídily společný podnik v rámci úzké spolupráce a že přijímání rozhodnutí správní rady společného podniku nezbytně odrážela shodu vůle každé z mateřských společností shledaných odpovědnými za protiprávní jednání.
- 115 Konečně je třeba uvést, že Komise nepředložila žádný konkrétní skutkový důkaz, jako je zejména zápis ze zasedání správní rady, aby prokázala, že obě mateřské společnosti úzce spolupracovaly při řízení společného podniku a že rozhodnutí přijatá v rámci této správní rady odrážela vůli každé z mateřských společností shledaných odpovědnými za protiprávní jednání.
- 116 Proto v projednávaném případě chybí indicie, na základě kterých Tribunál konstatoval společné řízení v rámci rozsudku Avebe v. Komise, bod 76 výše, a General Technic-Otis a další v. Komise, bod 26 výše.
- 117 Zatřetí však Komise uvádí, že k prokázání existence hospodářské jednotky stačí, že rozhodující vliv vykonávaný mateřskými společnostmi zahrnuje obchodní politiku dceřiné společnosti v širokém smyslu, a zejména strategická rozhodnutí.
- 118 Zprv je v tomto ohledu třeba zdůraznit, že správní rada měla důležitou úlohu při definování obchodní politiky společnosti Shell & Dea Oil. Podle bodu 13.2 dohody o společném podniku byla uvedená rada jako jediná odpovědná za řízení činností společného podniku a disponovala pravomocí a autoritou k provedení cílů společného podniku, bez ohledu na strategické pravomoci vyhrazené výboru společného podniku. Podle bodu 12.5 této dohody se uvedené vyhrazené pravomoci v zásadě omezovaly na přijímání rozpočtu a obchodního plánu, rozhodnutí týkající se investic a smlouvy s třetími osobami, které měly hodnotu vyšší než určitou prahovou hodnotu, na jmenování členů správní rady, jakož i restrukturalizaci.
- 119 Zadruhé z judikatury citované v bodech 112 a 113 výše vyplývá, že vliv mateřských společností na provozní řízení společného podniku, vykonávaný prostřednictvím členů jeho správní rady, které jmenovaly, je zcela relevantní pro posouzení existence hospodářské jednotky mezi nimi a uvedeným společným podnikem.
- 120 Zatřetí je pravda, že otázka provozního řízení může být irelevantní v rozsahu, v němž se jedná o dceřinou společnost 100 % vlastněnou jedinou mateřskou společností, jelikož prokázání provozní samostatnosti dceřiné společnosti nemůže samo o sobě vyvrátit domněnku výkonu rozhodujícího vlivu (viz judikatura citovaná v bodě 49 výše).

- 121 Nicméně v případě jediného akcionáře jsou všechna rozhodnutí – včetně rozhodnutí týkajících se provozního řízení dceřiné společnosti – přijímána řídicími pracovníky, kteří jsou přímo či nepřímo (prostřednictvím orgánů, jejichž členové byli jmenováni mateřskou společností) určení a jmenováni jedinou mateřskou společností. Rovněž bez dalšího akcionáře jsou jedinými obchodními zájmy, které se projeví v rámci dceřiné společnosti, v zásadě zájmy jediného akcionáře. Komise tak může předpokládat skutečný výkon rozhodujícího vlivu i v případě, kdy je provozní řízení prováděno řídicími pracovníky dceřiné společnosti samostatně.
- 122 V případě společných podniků existuje pluralita akcionářů a rozhodnutí orgánů společného podniku jsou přijímána členy zastupujícími obchodní zájmy jednotlivých mateřských společností, které se mohou shodovat, ale i lišit. Je proto nadále relevantní otázka, zda mateřská společnost vykonávala skutečný vliv na provozní řízení společného podniku, zejména prostřednictvím řídicích pracovníků, které jmenovala.
- 123 Začtvrté je třeba připomenout, že žalobkyně již v odpovědi na oznámení námitek uvedly skutečnosti relevantní pro posouzení existence společného řízení. Uvedly, že obchodní a cenová politika společného podniku, to znamená v zásadě provozní řízení, spadala pod rozhodování a kontrolu pouze skupiny Shell a vedení společného podniku bylo zahrnuto do struktury Shell. Nicméně jediné argumenty vznesené Komisí v napadeném rozhodnutí k vyvrácení těchto skutečností vycházely z práva veta, kterým RWE disponovala ve výboru společného podniku a ve valné hromadě. Přitom jak vyplývá zejména z bodu 118 výše, provozní řízení společného podniku nepatřilo k pravomocem těchto orgánů. Naopak přijímání rozhodnutí, která jsou relevantní z pohledu posouzení společného řízení, příslušelo hlavně správní radě.
- 124 Komise proto v napadeném rozhodnutí neprokázala společné řízení společného podniku.
- 125 Navíc je třeba konstatovat, že v napadeném rozhodnutí Komise krom společného řízení neuvedla žádnou indicii vycházející z hospodářských, organizačních a právních vazeb, které by prokázaly skutečný výkon rozhodujícího vlivu společností RWE na obchodní chování společného podniku.
- 126 Skutečnost, že společnosti RWE a Shell vlastnily společně 100 % kapitálu společnosti Shell & Dea Oil, nevede k podobnosti této věci s věcí, ve které byl vydán rozsudek Avebe v. Komise, bod 76 výše, jelikož v uvedeném rozsudku shledal Tribunál společné řízení společného podniku a opřel svůj závěr o skutečném výkonu rozhodujícího vlivu o jiné relevantní indicie, které v projednávaném případě chybí.
- 127 Ve své obraně Komise poskytla seznam týkající se souběhu funkcí ve společnostech Dea Mineraloel, Shell & Dea Oil a u žalobkyň, který prokazuje, že tři členové vedení RWE Dea byli od 2. ledna do 30. června 2002 zároveň členy dozorčí rady společnosti Shell & Dea Oil. V tomto ohledu je třeba uvést, že předtím, než se staly členy dozorčí rady Shell & Dea Oil, byly tytéž osoby členy vedení společnosti Dea Mineraloel. Nicméně během období společného podniku nemohlo dojít k žádnému překrývání funkcí mezi členy správní rady nebo výboru společného podniku a členy orgánů žalobkyň.
- 128 I za předpokladu, že by souběh funkcí uvedený Komisí v projednávaném případě mohl ovlivnit posouzení skutečného výkonu rozhodujícího vlivu, nemohla by tato skutečnost podpořit závěr učiněný v tomto ohledu v napadeném rozhodnutí. Odůvodnění totiž musí být dotyčné osobě v zásadě sděleno současně s rozhodnutím nepříznivě zasahujícím do jejího právního postavení. Chybějící odůvodnění nemůže být zhojeno skutečností, že se dotyčná osoba dozví důvody aktu v průběhu řízení před unijními soudy (rozsudky Soudního dvora ze dne 26. listopadu 1981, Michel v. Parlament, 195/80, Recueil, s. 2861, bod 22, a Elf Aquitaine v. Komise, bod 41 výše, bod 149).
- 129 S ohledem na všechno výše uvedené je třeba dospět k závěru, že skutečnosti shromážděné Komisí v napadeném rozhodnutí nestačí k prokázání toho, že žalobkyně a Shell určovaly společně postup Shell & Dea Oil na trhu, takže Komise nemohla platně dospět k závěru o existenci hospodářské

jednotky tvořené žalobkyněmi a společnostmi Shell & Dea Oil. V důsledku toho Komise nesprávně použila článek 81 ES, když konstatovala pouze na základě skutečností shromážděných v napadeném rozhodnutí solidární odpovědnost žalobkyň za protiprávní jednání spáchané společnostmi Shell & Dea Oil.

- 130 Je proto třeba vyhovět druhé části prvního žalobního důvodu a zrušit napadené rozhodnutí v rozsahu, v němž Komise konstatovala účast žalobkyň na kartelové dohodě během období od 2. ledna do 30. června 2002. Dopady zjištěné protiprávnosti na výši pokuty budou přezkoumány níže v bodě 260 a následujících.

2. K druhému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nepoužití oznámení o spolupráci z roku 2002 na žalobkyně

- 131 Žalobkyně podpůrně uvádí, že Komise použila nesprávně oznámení o spolupráci z roku 2002 a porušila zásadu rovného zacházení, jelikož neosvobodila žalobkyně od uložené pokuty, ani nesnížila její výši, s ohledem na žádost o spolupráci podanou společností Shell Deutschland Schmierstoff jménem zejména Shell Deutschland Oil. Pokuta uložená žalobkyním by měla být tedy „zrušena nebo přinejmenším významně snížena“ v souladu s duchem uvedeného oznámení a záměrem Shell vyjádřeným v žádosti o spolupráci.

K první část vycházející z nerozšíření prospěchu ze žádosti o spolupráci společnosti Shell na žalobkyně

K napadenému rozhodnutí

- 132 V napadeném rozhodnutí Komise konstatovala toto:

„[...]

(732) Shell [byla] prvním podnikem, který poskytl důkazy o protiprávním jednání, které je předmětem tohoto rozhodnutí. Poskytnuté důkazy umožnily Komisi přijmout rozhodnutí nařizující šetření ve vztahu s předpokládaným protiprávním jednáním v tomto odvětví [...]

(736) Shell v důsledku toho požívá ochranu před pokutami v souladu s b[odem] 8 oznámení o spolupráci z roku 2002. Z toho vyplývá, že pokuta společnosti Shell se snižuje ve výši 100 %. Toto snížení se použije rovněž na společnou a nerozdílnou odpovědnost společnosti Shell, pokud jde o chování Shell Deutschland Oil GmbH/Shell & Dea Oil. RWE je v důsledku toho jedinou odpovědnou společností za část pokuty, která vyplývá z jejího chování.“

- 133 Pokud jde o nepoužitelnost žádosti o spolupráci společnosti Shell Deutschland Schmierstoff na žalobkyně měla Komise v napadeném rozhodnutí následující názor:

„[...]

(524) Shell argumentuje, že pro období, během kterého byla Dea Mineraloel součástí podniku RWE (to znamená od začátku protiprávního jednání dne 3. září 1992 do 30. června 2002), musí mít RWE rovněž prospěch z podmíněčné ochrany společnosti Shell.

(525) Shell dále prohlašuje, že nemůže a ani by neměla být shledána spolu s RWE společně a nerozdílně odpovědnou za období od 2. ledna do 30. ledna 2002, pokud se Komise rozhodne uložit RWE pokutu. V tomto případě musí být odpovědnosti Shell a RWE posuzovány odlišně [...]

(527) [K]omise nemůže přijmout obecné prohlášení jako důvod pro zahrnutí společnosti RWE mezi příjemce podmíněné ochrany poskytnuté společnosti Shell. Článek 81 [ES] se týká protisoutěžního chování na trhu během určitého období, zatímco oznámení o spolupráci z roku 2002 se týká žádostí o spolupráci během správního řízení. V souvislosti s těmito posledně uvedenými žádostmi musí Komise v důsledku toho posoudit, ke kterému podniku žadatelka patřila v okamžiku podání žádosti. V okamžiku podání žádosti o ochranu před pokutami společnosti Shell nepatřily Shell a RWE ke stejnému podniku. Shell je v důsledku toho jediným podnikem, který splňuje požadavky oznámení o spolupráci z roku 2002 a může tedy požívat ochrany.“

K první výtce vycházející z nerozšíření ochrany před pokutami poskytnuté společnosti Shell, pokud jde o protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel

134 Žalobkyně uvádí, že Komise nerozšířila účinky žádosti o spolupráci podané společností Shell, pokud jde o protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel od roku 1992 do 2. ledna 2002, kdy tuto společnost 100 % vlastnily. Zdůrazňují, že Dea Mineraloel je společností, jejímž nástupcem je po jejím nabytí skupinou Shell společnost Shell Deutschland Oil. Navíc společnost, která předložila žádost o spolupráci, Shell Deutschland Schmierstoff, je dceřinou společností Shell Deutschland Oil.

135 Podle žalobkyň je třeba při použití oznámení o spolupráci z roku 2002, zohlednit podnik, který je osvobozen od pokuty, tak jak existoval v okamžiku, kdy bylo protiprávní jednání spácháno, takže Komise porušila uvedené oznámení, když odmítla rozšířit prospěch ze žádosti o spolupráci podané společností Shell Deutschland Schmierstoff. Toto vyplývá zejména z čl. 23 odst. 3 nařízení č. 1/2003, podle kterého se při stanovování výše pokuty ukládané podnikům za porušení článku 81 ES přihlíží k závažnosti a k době trvání protiprávního jednání. Jelikož se podle žalobkyň závažnost a doba trvání protiprávního jednání vztahují ke stavu podniku, jak existoval během účasti na protiprávním jednání, je třeba použít stejnou definici podniku při použití oznámení o spolupráci z roku 2002.

136 Zaprvé je třeba uvést, že podle judikatury nemá možnost uložit mateřské společnosti sankci za jednání dceřiné společnosti vliv na legalitu rozhodnutí určeného pouze dceřiné společnosti, která se účastnila protiprávního jednání. Proto má Komise volbu sankcionovat buď dceřinou společností, která se účastnila protiprávního jednání, nebo mateřskou společnost, která ji ovládala během období účasti na protiprávním jednání. Tato volba jí rovněž přísluší za předpokladu hospodářského nástupnictví v ovládnutí dceřiné společnosti, takže může přičítat jednání dceřiné společnosti bývalé mateřské společnosti za období předcházející převodu a nové mateřské společnosti za období následující po tomto převodu (viz rozsudek Tribunálu ze dne 14. prosince 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich a další v. Komise, T-259/02 až T-264/02 a T-271/02, Sb. rozh. s. II-5169, body 331 a 332, a citovaná judikatura).

137 Z této judikatury vyplývá, že Komise je oprávněna přezkoumat a stanovit odděleně odpovědnost bývalé a nové mateřské společnosti dceřiné společnosti, která byla přímo zapojena do protiprávního jednání.

138 Proto se v projednávaném případě Komise nedopustila nesprávného posouzení, když stanovila odděleně odpovědnost RWE za protiprávní jednání, kterého se dopustila Dea Mineraloel (od roku 1992 a 2. ledna 2002) a odpovědnost Shell za protiprávní jednání, kterého se dopustily společnosti, které byly nástupci Dea Mineraloel, to znamená Shell Deutschland Oil a její dceřiná společnost Shell Deutschland Schmierstoff (od 30. června 2002).

139 Zadruhé je třeba přezkoumat cíl programu shovívavosti Komise.

140 V tomto ohledu již bylo rozhodnuto, že snížení pokut v případě spolupráce podniků účastnících se na protiprávních jednáních porušujících unijní právo hospodářské soutěže je odůvodněno úvahou, podle níž taková spolupráce usnadňuje úlohu Komise zjistit protiprávní jednání a případně zajistit jeho

ukončení (rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 102 výše, bod 399, a rozsudek Tribunálu ze dne 8. října 2008, Schunk a Schunk Kohlenstoff-Technik v. Komise, T-69/04, Sb. rozh. s. II-2567, bod 225).

141 Dále je třeba připomenout, že oznámení o spolupráci z roku 2002 v bodech 3 a 4 uvádí toto:

„Komise si je vědoma, že některé podniky, které se účastní tohoto typu protiprávních dohod, chtějí svou účast ukončit a informovat ji o existenci takových dohod, ale odrazují je od toho vysoké pokuty, kterým mohou být vystaveny. [...] Komise usoudila, že je v zájmu [Unie] poskytnout příznivé zacházení podnikům, které s ní spolupracují. Zájmy spotřebitelů a občanů na zjištění a potrestání kartelů převažují nad zájmy na pokutování podniků, které Komisi umožní takové praktiky odhalit a zakázat.“

142 Z oznámení o spolupráci z roku 2002 tedy vyplývá, že vina a odpovědnost podniků za protiprávní jednání nejsou použitím uvedeného oznámení zpochybněny a že jsou odstraněny nebo sníženy pouze finanční důsledky uvedené odpovědnosti, aby se podniky motivovaly k odhalování tajných kartelových dohod.

143 Z toho vyplývá, že jediným cílem programu shovívavosti je v zájmu spotřebitelů a evropských občanů usnadnit zjištění takových praktik tím, že budou účastníci kartelových dohod motivováni tyto dohody odhalit. Proto prospěch, který mohou podniky účastníci se takových praktik získat, nemůže přesáhnout úroveň, která je nezbytná pro zajištění plné účinnosti programu shovívavosti.

144 Zatřetí podle bodu 8 oznámení o spolupráci z roku 2002, Komise poskytne podniku ochranu před jakoukoli pokutou, které by byl jinak vystaven, jestliže je zaprvé první, kdo předložil důkaz, který může Komisi umožnit, aby přijala rozhodnutí o provedení šetření v souvislosti s údajnou kartelovou dohodou, nebo zadruhé je první, kdo předloží důkaz, který Komisi umožní, aby zjistila protiprávní jednání podle článku 81 ES v rámci údajné kartelové dohody.

145 Proto na rozdíl od čl. 23 odst. 2 a 3 nařízení č. 1/2003, který odkazuje na dobu trvání protiprávního jednání, a tak na různá složení podniku, který zahrnuje přímo odpovědnou společnost nebo činnost dotčenou během celé doby trvání protiprávního jednání, oznámení o spolupráci z roku 2002 se soustředí na okamžik podání žádosti o spolupráci, takže pojem „podnik“ v zásadě označuje hospodářskou jednotku, jaká existuje v okamžiku podání uvedené žádosti.

146 Tento výklad je navíc v souladu s cílem oznámení o spolupráci z roku 2002, kterým je ulehčit zjišťování kartelových dohod tím, že se k jejich odhalení motivují jejich účastníci. Vzhledem k možnosti přičíst odpovědnost společnosti přímo se účastníci kartelové dohody jiným společnostem, se kterými tvoří jedinou hospodářskou jednotku, je totiž nezbytné, aby zůstal zachován podnět k odhalování informací, které implikují rovněž odpovědnost uvedené společnosti, aby se všem společnostem patřícím k podniku v okamžiku podání žádosti umožnilo být osvobozeny od sankcí, které by byly bez podání uvedené žádosti uloženy.

147 Naopak rozšíření prospěchu ze žádosti o spolupráci na podniky, kterým společnost přímo zapojená do kartelové dohody nebo dotčené činnosti patřily, neovlivňuje za běžných okolností právní situaci společností, které v okamžiku podání žádosti tvoří podnik se společností podávající žádost. Takové rozšíření nemůže proto v zásadě sloužit jedinému cíli oznámení o spolupráci z roku 2002, kterým je motivovat podniky k odhalování tajných kartelových dohod v zájmu unijních spotřebitelů.

148 Z toho vyplývá, že Komise neporušila oznámení o spolupráci z roku 2002 tím, že se v bodě 527 odůvodnění napadeného rozhodnutí domnívala, že rozsah podniku, kterému je třeba přiznat ochranu před pokutami, musí být definován na základě takových skutečností, jaké existovaly v okamžiku podání žádosti o spolupráci.

- 149 Začtvrté je třeba uvést, že v rámci této části žalobního důvodu žalobkyně pouze uvádí, že měly požívat ochranu před pokutami získanou skupinou Shell z důvodu informací, které Shell Deutschland Schmierstoff, společnost náležející ke skupině Shell v okamžiku podání žádosti o spolupráci, poskytla Komisi.
- 150 Je třeba mít za to, že pokud jde o období před 2. lednem 2002, nemohlo by rozšíření ochrany před pokutami na žalobkyně zvýšit účinnost použití programu shovívavosti a tím být ku prospěchu evropským spotřebitelům. Odpovědnost žalobkyň byla totiž stanovena nezávisle na odpovědnosti Shell. Proto pokuta, která jim byla uložena, nemohla způsobit Shell žádnou finanční nevýhodu a tak ji odradit od poskytnutí všech informací, které chtěla sdílet s Komisí, aby mohla získat ochranu před pokutami na základě oznámení o spolupráci z roku 2002.
- 151 Dále, jak správně uvádí Komise, není nespravedlivé odměnit, prostřednictvím poskytnutí ochrany před pokutami, novou mateřskou společnost dceřině společnosti, která na základě interních šetření zjistí protiprávní jednání a následně se rozhodne spolupracovat s Komisí, a neposkytnout prospěch z tohoto opatření bývalému vlastníkovu podniku, který nevyvinul toto úsilí a nepřispěl k objasnění protiprávního jednání.
- 152 Proto Komise v projednávaném případě použila oznámení o spolupráci z roku 2002 v souladu s jeho cílem.
- 153 Zapáté je konečně třeba připomenout, že podle judikatury zásada rovného zacházení, která vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno, představuje obecnou zásadu práva Unie, která je zakotvena články 20 a 21 Listiny základních práv Evropské unie (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 14. září 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise a další, C-550/07 P, Sb. rozh. s. I-8301, body 54 a 55).
- 154 V projednávaném případě existuje značný rozdíl mezi situací žalobkyň a společností patřících ke skupině Shell, které požívaly ochranu před pokutami poskytnutou v důsledku žádosti o spolupráci společnosti Shell Deutschland Schmierstoff, a sice že posledně uvedené společnosti na rozdíl od žalobkyň tvořily podnik ve smyslu článku 81 ES se společností Shell Deutschland Schmierstoff v okamžiku podání uvedené žádosti. Tento rozdíl je relevantní z pohledu rozšíření ochrany před pokutami, jak vyplývá z analýzy uvedené v bodech 145 až 148 výše.
- 155 Komise proto zacházela s rozdílnými situacemi rozdílně, takže neporušila zásadu rovného zacházení.
- 156 Z výše uvedeného vyplývá, že je třeba potvrdit zjištění Komise, podle kterého žalobkyně nemohly požívat ochrany před pokutou poskytnutou skupině Shell, pokud jde o protiprávní jednání, kterého se dopustila Dea Mineraloel.
- K druhé výtce, vycházející z nerozšíření ochrany před pokutami poskytnuté skupině Shell, pokud jde o protiprávní jednání, kterého se dopustila Shell & Dea Oil
- 157 Svou druhou výtku žalobkyně kritizují nerozšíření ochrany před pokutou poskytnuté skupině Shell, pokud jde o pokutu, která jim byla uložena za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil, společným podnikem vlastněným společně Shell a RWE během období od 2. ledna do 30. června 2002.
- 158 V tomto ohledu stačí připomenout, že po analýze druhé části prvního žalobního důvodu Tribunál rozhodl o zrušení napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž Komise potrestala žalobkyně za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil. Není již proto třeba zkoumat tuto výtku.

159 S ohledem na výše uvedené je třeba zamítnout výtku vycházející z nerozšíření ochrany před pokutou poskytnuté skupině Shell za protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel a nevyjádřit se k rozšíření ochrany před pokutou poskytnuté skupině Shell za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil.

K druhé části vycházející z práva žalobkyn na úplné osvobození nebo významné snížení výše pokuty na základě oznámení o spolupráci z roku 2002

160 Žalobkyně uvádí, že měly na základě oznámení o spolupráci z roku 2002 požívat ochranu před pokutou nebo významné snížení její výše. Informace poskytnuté skupinou Shell totiž pocházely od bývalých zaměstnanců společností Dea Mineraloel a Shell & Dea Oil, nyní Shell Deutschland Oil, mateřské společnosti Shell Deutschland Schmierstoff.

161 V každém případě žalobkyně rovněž předložily v rámci správního řízení významné důkazy a jediným důvodem, proč je nemohly předložit dříve, bylo, že je Komise velmi pozdě informovala o tom, že je šetření vedeno i proti nim.

162 Nejprve je třeba připomenout, že podle judikatury Komise disponuje posuzovací pravomocí za účelem vyhodnocení, zda informace nebo dokumenty dobrovolně poskytnuté podniky usnadnily její úlohu a zda je třeba podnikům přiznat snížení pokuty ve smyslu oznámení o spolupráci z roku 2002 (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 102 výše, bod 394, a ze dne 24. září 2009, Erste Group Bank a další v. Komise, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P a C-137/07 P, Sb. rozh. s. I-8681, bod 248). Nic to nemění na tom, že se se Tribunál nemůže opřít o uvedený prostor pro uvážení, aby tak upustil od výkonu důkladného právního i skutkového přezkumu posouzení Komise v tomto ohledu (viz obdobně rozsudek Soudního dvora ze dne 8. prosince 2011, Chalkor v. Komise, C-386/10 P, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, Recueil. s. I-13085, bod 62).

163 Konečně podle judikatury citované v bodě 140 výše je základem pro snížení pokut v případě spolupráce podniků podílejících se na protiprávním jednání porušujícím unijní právo hospodářské soutěže úvaha, podle níž taková spolupráce usnadňuje úlohu Komise směřující k určení existence protiprávního jednání a k jeho případnému ukončení.

164 Dále, jak bylo posouzeno v bodě 143 výše, jediným cílem programu shovívavosti je v zájmu spotřebitelů a evropských občanů usnadnit zjištění tajných kartelových dohod tím, že budou účastníci kartelových dohod motivováni tyto dohody odhalit. Proto prospěch, který mohou podniky účastníci se takových praktik získat, nemůže přesáhnout úroveň, která je nezbytná pro zajištění plné účinnosti programu shovívavosti.

165 Konečně je třeba připomenout, že na rozdíl od čl. 23 odst. 2 a 3 nařízení č. 1/2003, který odkazuje na dobu trvání protiprávního jednání, a tak na různá složení podniku, který zahrnuje přímo odpovědnou společnost nebo činnost dotčenou během celé doby trvání protiprávního jednání, oznámení o spolupráci z roku 2002 se soustředí na okamžik podání žádosti o spolupráci, takže použitý pojem „podnik“ v zásadě označuje hospodářskou jednotku, jak existuje v okamžiku podání uvedené žádosti.

166 Z těchto úvah vyplývá, že skutečnost, že informace, které umožnily skupině Shell využívat program shovívavosti, byly poskytnuty zaměstnanci, kteří před nabytím společností Dea Mineraloel skupinou Shell byli zaměstnaní skupinou RWE, není relevantní při posouzení způsobilosti žalobkyn pro ochranu před pokutou nebo snížení její výše.

- 167 Žalobkyně se totiž nedovolávají žádného právního pravidla, které by Komisi zavazovalo osvobodit je od platby pokuty z důvodu toho, že zaměstnanci, kteří přispěli ke zjištění kartelové dohody nebo kartelových aktivit společnosti, která podala žádost o spolupráci, patřili v minulosti k jimi vlastněné společnosti.
- 168 Naopak z oznámení o spolupráci z roku 2002, které se soustředí na okamžik podání žádosti o spolupráci, vyplývá, že z vyvrazení zaměstnanců společnosti, která podala žádost o spolupráci, může mít prospěch jen podnik, ke kterému uvedená společnost náležela v okamžiku podání žádosti o spolupráci. Pouze takový výklad zajišťuje, že ochrana před pokutou nebo snížení její výše přiznané na základě programu shovívavosti nejde nad to, co je nezbytné k dosažení jeho cíle, kterým je motivovat účastníky tajných kartelových dohod na jejich odhalování.
- 169 Je tedy třeba zamítnout první výtku žalobkyň.
- 170 Zadruhé žalobkyně tvrdí, že Komise jim měla přiznat významné snížení pokuty z důvodu důkazů, které poskytl při správním řízení.
- 171 V tomto ohledu stačí poznamenat, že žalobkyně uvádí pouze odmítnutí jednoho argumentu společnosti MOL uvedené v bodě 222 odůvodnění napadeného rozhodnutí, ke kterému předložily dodatečné důkazy. Přitom jak to uvedla Komise, účast společnosti MOL na kartelové dohodě byla prokázána na základě hojných důkazů. Dále je třeba uvést, že žalobkyně předložily tyto informace na žádost Komise o informace v okamžiku, kdy již přinejmenším další tři podniky dobrovolně předložily důkazy a informace týkající se fungování kartelové dohody. Proto se Komise nedopustila pochybení nebo protiprávnosti, když odmítla žalobkyním poskytnout ochranu před pokutou nebo snížení její výše na základě oznámení o spolupráci z roku 2002.
- 172 V každém případě se Tribunál při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci domnívá, že s ohledem na skutkové a právní okolnosti věci, neodůvodňují skutečnosti vznesené žalobkyněmi takové snížení.
- 173 S ohledem na výše uvedené je třeba zamítnout druhou část druhého žalobního důvodu.

Ke třetí části vycházející z porušení práva žalobkyň na obhajobu

- 174 V rámci třetí části druhého žalobního důvodu žalobkyně v zásadě tvrdí, že jejich možnosti podat žádost o spolupráci byly od začátku omezené, protože činnost ovlivněná dotčeným protiprávním jednáním byla převedena na skupinu Shell. Skutečnost, že je Komise před zasláním oznámení námitek neinformovala o tom, že šetření bylo vedeno i proti nim, je zbavila možnosti podat včas žádost o spolupráci. Komise tím porušila jejich práva na obhajobu.
- 175 Podle ustálené judikatury dodržování práva na obhajobu vyžaduje, aby dotčenému podniku bylo v průběhu správního řízení umožněno účinně vyjádřit své stanovisko k pravdivosti a relevantnosti skutkového stavu a dovolávaných okolností, jakož i k dokumentům použitým Komisí na podporu jejího tvrzení, že došlo k porušení Smlouvy (rozsudky Soudního dvora ze dne 7. června 1983, *Musique Diffusion française a další v. Komise*, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 10, a ze dne 6. dubna 1995, *BPB Industries a British Gypsum v. Komise*, C-310/93 P, Recueil, s. I-865, bod 21).
- 176 Článek 27 odst. 1 nařízení č. 1/2003 tuto zásadu odráží, neboť předpokládá, že oznámení námitek zaslané stranám musí jasným způsobem uvádět veškeré podstatné skutečnosti, o které se Komise v této fázi řízení opírá (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, *Aalborg Portland a další v. Komise*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 67), aby bylo dotčeným osobám umožněno skutečně zjistit, jaké chování jim Komise vytýká, a aby se mohly účinně obhájit před tím, než Komise přijme konečné rozhodnutí. Tento

požadavek je dodržen, když uvedené rozhodnutí dotčeným osobám nepřičítá protiprávní jednání, která nebyla v oznámení námitek uvedena, a obsahuje pouze skutkové okolnosti, ke kterým se dotčené osoby měly příležitost vyjádřit (v tomto smyslu viz rozsudek Tribunálu ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise, T-213/00, Recueil, s. II-913, bod 109, a citovaná judikatura).

- 177 V projednávaném případě žalobkyně netvrdí, že oznámení námitek, které jim bylo zasláno, neobsahovalo všechny skutečnosti, které byly ve vztahu k nim uvedeny v napadeném rozhodnutí. Omezují se pouze na tvrzení, že je neupozornění Komise o zahájení správního řízení, postavilo do nepříznivé situace oproti podnikům, které byly předmětem šetření Komise.
- 178 Přitom Soudní dvůr již rozhodl, že v rozsahu, v němž je osobě, které je určeno oznámení námitek, umožněno, aby během kontradiktorního správního řízení užitečně vyjádřila své stanovisko k pravdivosti a relevanci skutkového stavu a okolností dovolávaných Komisí, není Komise v zásadě povinna této osobě před zasláním oznámení námitek adresovat vyšetřovací opatření (rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, bod 41 výše, bod 122).
- 179 Žalobkyně se tedy nemohou platně dovolávat porušení jejich práva na obhajobu.
- 180 Toto zjištění nemůže být vyvráceno odkazem žalobkyň na rozhodnutí Komise ze dne 3. září 2004 v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/E-1/38.069 – Měděné sanitární trubky). Je třeba připomenout, že rozhodnutí týkající se dalších věcí mohou být pouze orientační, jestliže okolnosti věcí nejsou totožné (v tomto smyslu viz rozsudky Soudního dvora ze dne 21. září 2006, JCB Service v. Komise, C-167/04 P, Sb. rozh. s. I-8935, body 201 a 205, a ze dne 7. června 2007, Britannia Alloys & Chemicals v. Komise, C-76/06 P, Sb. rozh. s. I-4405, bod 60).
- 181 Žalobkyně se rovněž nemohou platně dovolávat okolnosti, že převod činností dotčených kartelovou dohodou na skupinu Shell jim ztížil spolupráci s Komisí.
- 182 Jak správně uvádí Komise, nic totiž nebránilo žalobkyním podat žádost o spolupráci v průběhu období, během kterého s nimi společnost Dea Mineraloel tvořila hospodářskou jednotku.
- 183 Rovněž je třeba připomenout, že cílem programu shovívavosti není umožnit podnikům účastnícím se tajných kartelových dohod, které jsou Komisí informovány o zahájení řízení, vyhnout se finančním důsledkům jejich odpovědnosti, ale usnadnit v zájmu evropských spotřebitelů a občanů odhalení takových praktik tím, že budou účastníci kartelových dohod motivováni je odhalit. Proto prospěch, který mohou podniky účastníci se takových praktik získat, nemůže přesáhnout úroveň, která je nezbytná pro zajištění plné účinnosti programu shovívavosti.
- 184 Přitom žádný zájem evropských spotřebitelů nevyžaduje, aby Komise přiznala ochranu před pokutou nebo snížení její výše většímu počtu podniků, než je nezbytné pro zajištění plné účinnosti programu shovívavosti, a tak přiznala takovou ochranu nebo snížení jiným podnikům než těm prvním, které poskytly důkazy, které umožnily Komisi nařídit šetření nebo konstatovat protiprávní jednání.
- 185 Je tedy třeba zamítnout třetí část druhého žalobního důvodu, a tedy druhý žalobní důvod v plném rozsahu.

3. Ke třetímu žalobnímu důvodu týkajícímu se určení obratu zohledněného při stanovení výše pokuty uložené žalobkyním

- 186 Podle žalobkyň Komise při stanovení obratu, který byl základem pro výpočet pokuty, nesprávně použila čl. 23 odst. 2 a 3 nařízení č. 1/2003, a to z důvodu nedodržení základních zásad upravujících stanovení výše pokuty, zejména zásad rovného zacházení a proporcionality. Uvádí zejména, že Komise použila

jako základ pro výpočet průměrný obrat dosažený na trhu dotčeném kartelovou dohodou v letech 1999 až 2001, který stanovila na základě údajů poskytnutých skupinou Shell a nikoliv na základě jimi poskytnutých údajů. Konečně uvádí, že Komise porušila v tomto ohledu svou povinnost odůvodnění.

K první části týkající se nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o výpočet hodnoty tržeb žalobkyně

- 187 Žalobkyně uvádí, že Komise porušila svou povinnost odůvodnění, pokud jde o výpočet hodnoty jejich tržeb. Zprvce z napadeného rozhodnutí nevyplývá důvod, pro který zvolila jako referenční období tři poslední roky účasti na protiprávním jednání. Zadruhé dostatečně neodůvodnila zohlednění údajů poskytnutých skupinou Shell, pokud jde o hodnotu tržeb žalobkyně.
- 188 Úvodem je v tomto ohledu třeba připomenout, že odůvodnění stanovené článkem 253 ES musí být přizpůsobeno povaze dotčeného aktu a musí z něho jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření, a příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum (rozsudky Soudního dvora ze dne 22. března 2001, Francie v. Komise, C-17/99, Recueil, s. I-2481, a Elf Aquitaine v. Komise, bod 41 výše, bod 146).
- 189 Cílem povinnosti odůvodnit individuální rozhodnutí je tak, krom umožnění soudního přezkumu, poskytnout dotčené osobě dostatek údajů, aby věděla, zda je rozhodnutí případně stiženo vadou, která umožňuje zpochybnit jeho platnost (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 2. října 2003, Corus UK v. Komise, C-199/99 P, Recueil, s. I-11177, bod 145, a Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 102 výše, bod 462).
- 190 Odůvodnění tedy musí být dotčené osobě v zásadě sděleno současně s rozhodnutím, které nepříznivě zasahuje do jejích práv. Chybějící odůvodnění nemůže být zhojeno skutečností, že se dotčená osoba dozví důvody rozhodnutí v průběhu řízení před unijními soudy (rozsudek Michel v. Parlament, bod 128 výše, bod 22; Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 102 výše, bod 463, a Elf Aquitaine v. Komise, bod 41 výše, bod 149).
- 191 Je ustálenou judikaturou, že požadavek odůvodnění musí být posuzován v závislosti na okolnostech projednávaného případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, kterým je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění vylíčko všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována nejen s ohledem na jeho znění, ale také s ohledem na jeho kontext, jakož i s ohledem na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (rozsudky Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 63, a ze dne 10. července 2008, Bertelsmann a Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, Sb. rozh. s. I-4951, bod 166 a 178).
- 192 Jestliže je rozhodnutí týkající se použití unijních norem v oblasti práva hospodářské soutěže určeno více osobám a řeší otázku přičitatelnosti protiprávního jednání, jako je tomu v projednávaném případě, musí obsahovat dostatečné odůvodnění ve vztahu ke každé z osob, jimž je určeno, a zejména ve vztahu k těm z nich, které podle uvedeného rozhodnutí musejí nést odpovědnost za toto protiprávní jednání. Takové rozhodnutí tak musí ohledně mateřské společnosti, jež je činěna odpovědnou za protiprávní jednání své dceřiné společnosti, v zásadě obsahovat podrobný popis důvodů, které mohou odůvodnit přičitatelnost protiprávního jednání této společnosti (viz rozsudek Elf Aquitaine v. Komise, bod 41 výše, bod 152, a citovaná judikatura).

K první výtce týkající se nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o volbu průměrné hodnoty tržeb za poslední tři roky účasti na protiprávním jednání

193 Zprvée žalobkyně připomínají, že podle pokynů z roku 2006 je referenčním obdobím pro určení relevantního obratu poslední rok, ve kterém došlo k účasti na protiprávním jednání. Podle bodů 629 a 631 odůvodnění napadeného rozhodnutí byl tímto rokem pro skupinu RWE rok 2001. Napadené rozhodnutí jim neumožnilo pochopit důvody, pro které Komise jako obecnou metodu zvolila zohlednění průměrné hodnoty tržeb dosažených během tří let, namísto jediného roku.

194 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v souladu s bodem 13 pokynů z roku 2006 Komise v bodě 629 odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla, že při určování základní výše ukládané pokuty vychází obvykle z hodnoty tržeb dosažených podnikem na trhu dotčeném kartelovou dohodou během posledního celého hospodářského roku jeho účasti na protiprávním jednání.

195 V bodech 632 a 633 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise zmínila argumenty společností ExxonMobil a MOL vycházející ze skutečnosti, že rozšíření Unie, zejména rozšíření v roce 2004, mělo značný dopad na hodnotu tržeb několika účastníků. Je třeba doplnit, že i žalobkyně v tomto ohledu uvedly v jejich odpovědi na oznámení námitek, že podle jejich názoru by měla být zohledněna pouze hodnota tržeb dosažených společností Dea Mineraloel v patnácti členských státech tvořících Unii před 1. květnem 2004. Komise odpověděla na tyto argumenty v bodě 634 odůvodnění napadeného rozhodnutí takto:

„[K]omise uznala, že rok 2004 představuje výjimečný rok, jelikož v květnu došlo k rozšíření Evropské unie. Má za to, že je vhodné nepoužít hodnotu tržeb dosažených v průběhu roku 2004 jako jediný základ pro výpočet pokuty, ale použít hodnotu tržeb za poslední tři hospodářské roky účasti subjektu na protiprávním jednání.“

196 Proto důvod, pro který Komise zohlednila průměrnou hodnotu tržeb dosažených během posledních tří let účasti na protiprávním jednání, namísto hodnoty tržeb dosažených v průběhu posledního celého roku, kdy došlo k účasti na protiprávním jednání, vyplývá jasně z napadeného rozhodnutí.

197 Zadrhé však žalobkyně uvádí, že Komise neodůvodnila svou volbu zohlednit hodnotu tržeb, kterých dosáhly během období od roku 1999 do roku 2001 namísto hodnoty tržeb dosažených pouze v průběhu roku 2001. Navíc Komise zamítla argument žalobkyň, podle kterého byl hospodářský rok 2001-2002 výjimečným rokem a podle kterého bylo naopak třeba vycházet z průměrného obratu dosaženého během celé doby trvání protiprávního jednání společností Dea Mineraloel, to znamená v průběhu let 1992-1993 až 2000-2001 (bod 639 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Komise nicméně nijak nevysvětlila, proč namísto volby tohoto referenčního období vycházela z průměrného obratu za roky 1999 až 2001.

198 V tomto ohledu je třeba připomenout judikaturu citovanou v bodě 191 výše, podle které odůvodnění musí být posuzováno v závislosti na okolnostech projednávaného případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, kterým je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována s ohledem nejen na jeho text, ale také s ohledem na jeho celkovou souvislost, jakož i s ohledem na všechna právní pravidla, jež upravují dotýcnou oblast.

199 Dále je třeba zprvée připomenout, že podle judikatury je Komise povinna stanovit zohledňované období tak, aby získaná čísla byla pokud možno srovnatelná (rozsudek Tribunálu ze dne 14. května 1998, Fiskeby Board v. Komise, T-319/94, Recueil, s. II-1331, bod 42). Zadrhé je třeba konstatovat, že

v napadeném rozhodnutí Komise pro každý dotčený podnik systematicky používala hodnotu tržeb dosažených za poslední tři roky účasti na kartelové dohodě, v souladu s metodou, kterou stanovila v bodě 634 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

- 200 V důsledku toho napadené rozhodnutí, vykládané v jeho celku a kontextu, s ohledem na všechna právní pravidla, jež upravují dotyčnou oblast, umožňuje pochopit důvody, pro které Komise použila jako referenční období zohledněné v případě žalobkyn období let 1999 až 2001 namísto pouze roku 2001. Výtka vycházející z nedostatečného odůvodnění v tomto ohledu musí být tedy odmítnuta.

Ke druhé výtce vycházející z nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o určení hodnoty tržeb

- 201 Žalobkyně tvrdí, že odůvodnění napadeného rozhodnutí jim neumožňovalo ověřit přesnost určení jejich hodnoty tržeb za období let 1999 až 2001 Komisí.

- 202 Na základě odůvodnění napadeného rozhodnutí nebyly schopny ověřit, zda Komise určila správně průměrný obrat za období let 1999 až 2001. Komise se zjevně opřela o údaje skupiny Shell, protože zastávala názor, že RWE nemohla poskytnout obrat za rok 2001 rozdělený podle parafinového vosku a parafinového gáče. Podle bodu 628 odůvodnění napadeného rozhodnutí odpovídaly číselné údaje poskytnuté skupinou Shell celkovým údajům o tržbě uvedeným žalobkyněmi. Žalobkyně však nebyly schopny ověřit toto tvrzení, protože jim během správního řízení nebyl zpřístupněn obrat poskytnutý skupinou Shell. V každém případě podle jejich údajů činnost v oblasti „parafinových vosků“ bývalé společnosti Dea Mineraloel v průměru dosahovala v průběhu hospodářských let 1998-1999 až 2000-2001 příjmů z tržeb okolo 18,2 milionů eur. Tento číselný údaj je přibližně o 280 000 eur nižší než obrat odhadovaný Komisí.

- 203 Je třeba připomenout, že podle bodu 59 odůvodnění napadeného rozhodnutí:

„[R]oční průměrná hodnota prodeje [skupiny RWE] parafinových vosků v EHP byla v letech 1999 až 2001 podle skupiny Shell 13 785 353 eur. Roční průměrná hodnota prodeje parafinového gáče v EHP byla v letech 1999 až 2001 podle skupiny Shell 4 670 083 eur.“

- 204 Bod 628 odůvodnění napadeného rozhodnutí zní:

„[K]omise vyšla při svém výpočtu z číselných údajů poskytnutých podniky. Jelikož RWE nebyla schopna sdělit hodnotu tržeb každého jednotlivého výrobku za rok 2001, Komise v tomto ohledu použila informace sdělené skupinou Shell, které se zjevně shodují s celkovými údaji o tržbách, které RWE mohla poskytnout.“

- 205 V tomto ohledu již bylo rozhodnuto, že co se týče stanovení pokut z důvodu porušení unijního práva hospodářské soutěže, Komise plní svou povinnost uvést odůvodnění, jestliže ve svém rozhodnutí uvede prvky posouzení, které jí umožnily vymezit závažnost a dobu trvání spáchaného protiprávního jednání, aniž by byla povinna v něm uvádět podrobnější popis nebo číselné údaje týkající se způsobu výpočtu pokuty (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Cascades v. Komise, C-279/98 P, Recueil, s. I-9693, body 38 až 47, a rozsudek Tribunálu ze dne 30. září 2003, Atlantic Container Line a další v. Komise, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Recueil, s. II-3275, bod 1532). Uvedení číselných údajů týkajících se způsobu stanovení pokut, ať jsou takové údaje jakkoli užitečné, není pro dodržení povinnosti uvést odůvodnění nezbytné (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. října 2003, Salzgitter v. Komise, C-182/99 P, Recueil, s. I-10761, bod 75, a rozsudek Tribunálu ze dne 8. října 2008, SGL Carbon v. Komise, T-68/04, Sb. rozh. s. II-2511, bod 31).

- 206 Dále je třeba uvést, že žalobkyně v jejich odpovědi ze dne 31. ledna 2008 na žádost Komise o informace tvrdily, že nemohou předložit číselné údaje za hospodářský rok 2001-2002. Přitom bez těchto číselných údajů nemohla být určena hodnota tržeb za kalendářní rok 2001, kterou Komise soustavně zohledňovala v napadeném rozhodnutí. Žalobkyně v téže odpovědi rovněž tvrdily, že nemohou předložit oddělené číselné údaje pro parafinové vosky a parafinový gáč za předchozí hospodářské roky. Přitom takové oddělené číselné údaje byly nezbytné pro výpočet pokuty, jelikož koeficient použitý na základě závažnosti protiprávního jednání se lišil pro tyto dvě skupiny výrobků, a sice byl 18 % pro parafinové vosky a 15 % pro parafinový gáč.
- 207 Konečně je třeba konstatovat, že žalobkyně v jejich odpovědi ze dne 5. března 2008 na žádost Komise o informace uvedly, že kontaktovaly Shell, aby se informovaly o údajích o tržbách této společnosti, které byly dostupné, a že věděly o tom, že skupina Shell již poskytla Komisi údaje o tržbách za hospodářský rok 2001-2002. Odkázaly na číselné údaje poskytnuté Shell za tento hospodářský rok, přičemž připustily, že skupina RWE takové hodnověrné a dostupné číselné údaje nemá.
- 208 Je tedy třeba uvést, že v průběhu korespondence po odpovědi na oznámení námitek žalobkyně nezpochybnilly, že Komise použila číselné údaje o tržbách poskytnuté skupinou Shell, ale naopak vybídly Komisi, aby je využila, pokud jde o hospodářský rok 2001-2002.
- 209 S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že napadené rozhodnutí, vykládané v jeho celku a kontextu, zejména s ohledem na korespondenci mezi žalobkyněmi a Komisí a s ohledem na všechna právní pravidla, jež upravují dotyčnou oblast, umožňuje pochopit důvody, pro které Komise použila číselné údaje poskytnuté skupinou Shell.
- 210 Pokud jde o argument žalobkyň, podle kterého napadené rozhodnutí neumožňovalo pochopit metodu, kterou Shell použila při rozdělení obratu mezi parafinovými vosky a parafinovým gáčem, je třeba poznamenat, že Komise splnila svou povinnost uvést odůvodnění, když ve svém rozhodnutí uvedla prvky posouzení, které jí umožnily posoudit závažnost a dobu trvání spáchaného protiprávního jednání, aniž by byla povinna v něm uvádět podrobnější popis nebo číselné údaje týkající se způsobu výpočtu pokuty (viz judikaturu citovanou v bodě 205 výše).
- 211 Kromě toho mohla Komise na základě údajů poskytnutých žalobkyněmi v průběhu správního řízení legitimně předpokládat, že vzhledem ke kontaktům existujícím mezi oběma skupinami a skutečnosti, že žalobkyně samy odkázaly na číselné údaje poskytnuté skupinou Shell, posledně uvedené nezpochybňují číselné údaje, které Shell poskytla. Jelikož neexistuje obecná povinnost upřesňovat všechny relevantní skutkové a právní okolnosti a rozsah povinnosti odůvodnění závisí zejména na kontextu přijetí napadeného aktu, nemusela Komise zahrnout do napadeného rozhodnutí podrobnou analýzu číselných údajů poskytnutých Shell, a to zejména s ohledem na údaje žalobkyň, které se týkaly kontaktování skupiny Shell v této záležitosti a jejich odkaz na část údajů, které Shell měla.
- 212 Navíc v odpovědi na písemnou otázku Tribunálu žalobkyně tvrdily, že dne 25. ledna 2008 jim Shell skutečně dala k dispozici údaje o obratu, které pocházely ze stejné databanky, jako údaje, které Shell sdělila Komisi. Pouhá skutečnost, že údaje získané od skupiny Shell neodkazovaly na kalendářní roky, ale na hospodářské roky běžící od začátku července do konce června každého roku, nemohlo žalobkyním zabránit v pochopení výpočtu Komise, jelikož napadené rozhodnutí upřesňovalo, že hodnota tržeb byla vypočtena na základě údajů týkajících se kalendářních roků. Žalobkyně proto mohly na základě napadeného rozhodnutí a kontextu jeho přijetí pochopit, že Komise přizpůsobila údaje týkající se hospodářských roků své metodě spočívající v zohlednění kalendářních let.
- 213 První část třetího žalobního důvodu je tedy třeba zamítnout.

K druhé části vycházející z porušení zásady proporcionality a nařízení č. 1/2003 při stanovení výše pokuty uložené žalobkyním

K volbě referenčního období (kalendářní léta 1999 až 2001)

- 214 Žalobkyně uvádí, že výše pokuty, která jim byla uložena, je nepřiměřená ve vztahu k závažnosti protiprávního jednání, protože hodnota jejich tržeb byla značně vyšší během referenčního období zvoleného Komisí (1999 až 2001) než během předchozího (1992 až 1998) a následujícího období (2002 až 2004). Výše pokuty vypočtená na základě takto stanovené hodnoty tržeb neodráží závažnost protiprávního jednání, kterého se dopustily, protože hodnota tržeb dosažených během referenčního období není reprezentativní pro celé období protiprávního jednání. Komise proto porušila článek 23 nařízení č. 1/2003 a zásadu proporcionality.
- 215 Podle žalobkyně měla Komise, aby lépe zohlednila závažnost protiprávního jednání, přihlédnout k průměrné hodnotě tržeb dosažených na trzích dotčených kartelovou dohodou během celé doby jejich účasti na protiprávním jednání. Pokud by Komise vycházela z obratu průměrně dosaženého v průběhu finančních let 1992-1993 až 2000-2001, dospěla by *ceteris paribus* k pokutě ve výši 30,95 milionů eur namísto pokuty ve výši 37 440 000 eur, která jim byla uložena.
- 216 Podle judikatury zásada proporcionality vyžaduje, aby akty orgánů nepřekračovaly meze toho, co je přiměřené a nezbytné k dosažení legitimních cílů sledovaných dotčenou právní úpravou, přičemž se rozumí, že pokud se nabízí volba mezi několika přiměřenými opatřeními, je třeba zvolit nejmenší omezující opatření, a že způsobené nepříznivé následky nesmějí být nepřiměřené vzhledem ke sledovaným cílům (rozsudky Soudního dvora ze dne 13. listopadu 1990, Fedesa a další, C-331/88, Recueil, s. I-4023, bod 13, a ze dne 5. května 1998, Spojené království v. Komise, C-180/96, Recueil, s. I-2265, bod 96; rozsudek Tribunálu ze dne 12. září 2007, Prym a Prym Consumer v. Komise, T-30/05, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 223).
- 217 V rámci řízení, která Komise zahajuje s cílem uložit sankci za porušení pravidel hospodářské soutěže, uplatnění této zásady znamená, že pokuty nesmějí být nepřiměřené v poměru ke sledovaným cílům, tzn. v poměru k dodržování těchto pravidel, a že částka pokuty uložené podniku za protiprávní jednání v oblasti hospodářské soutěže musí být přiměřená protiprávnímu jednání posuzovanému jako celek, zejména s přihlédnutím k jeho závažnosti (v tomto smyslu viz rozsudek Prym a Prym Consumer v. Komise, bod 216 výše, body 223 a 224 a citovaná judikatura). Zásada proporcionality zejména znamená, že Komise musí stanovit pokutu přiměřeně k faktorům vzatým v úvahu za účelem posouzení závažnosti protiprávního jednání a že používá v tomto ohledu tyto faktory uceleně a objektivně odůvodněně (rozsudek Tribunálu ze dne 27. září 2006, Jungbunzlauer v. Komise, T-43/02, Sb. rozh. s. II-3435, body 226 až 228, a ze dne 28. dubna 2010, Amann & Söhne a Cousin Filterie v. Komise, T-446/05, Sb. rozh. s. II-1255, bod 171).
- 218 Pokud jde dále o volbu referenčního období, z judikatury vyplývá, že Komise je povinna zvolit takovou metodu výpočtu, která jí umožní zohlednit velikost a hospodářskou sílu každého dotčeného podniku, jakož i rozsah protiprávního jednání spáchaného každým z nich, a to v závislosti na hospodářské situaci v době, kdy bylo uvedené protiprávní jednání spácháno. Je též zapotřebí vymezit uvažované období tak, aby získané obraty či tržní podíly byly co nejlépe srovnatelné. Z toho vyplývá, že referenčním rokem nemusí být nutně poslední celý rok, po který trvalo protiprávní jednání (rozsudek Tribunálu ze dne 5. října 2011, Romana Tabacchi v. Komise, T-11/06, Sb. rozh. s. II-6681, bod 177; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek Tribunálu ze dne 13. září 2010, Trioplast Wittenheim v. Komise, T-26/06, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, body 81 a 82 a citovaná judikatura).
- 219 Z toho plyne, že daný podnik může vyžadovat, aby Komise v jeho případě vycházela z jiného období, než které bylo zohledněno na obecné úrovni, jen tehdy, prokáže-li, že obrat, jehož dosáhl v průběhu posledně zmíněného období, nepředstavuje z pro něj specifických důvodů údaj o jeho skutečné

velikosti a hospodářské síle ani o rozsahu protiprávního jednání, jehož se dopustil (rozsudky Tribunálu Fiskeby Board v. Komise, bod 199 výše, bod 42, a ze dne 30. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, T-175/05, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 142).

- 220 Zprv je třeba uvést, že si Komise tím, že použila průměr posledních tří let účasti každého podniku zapojeného do protiprávního jednání, zvolila referenční období, které celkově splňovalo požadavek, stanovený judikaturou citovanou v bodě 216 výše, vymezit uvažované období tak, aby získané obraty byly co nejlépe srovnatelné.
- 221 Zadruhé žalobkyně neprokázaly, že obrat, kterého dosáhly v průběhu posledního období, nepředstavoval z pro něj specifických důvodů údaj o jejich skutečné velikosti a hospodářské síle nebo rozsahu protiprávního jednání, kterého se dopustily.
- 222 Přestože je totiž pravda, že relevantní hodnota tržeb v letech 1999 až 2001 byla v průměru vyšší než roční obraty za předchozí roky účasti na protiprávním jednání, z bodu 130 žaloby vyplývá, že je to způsobeno hlavně okolností, že obraty dosažené žalobkyněmi na trzích dotčených kartelovou dohodou se během období účasti na protiprávním jednání trvale zvyšovaly. Přitom takové zvýšení může být typickým následkem kartelové dohody, které má jako jeden z hlavních cílů zvyšování cen za dotčené výrobky. Rovněž může takové zvýšení přinejmenším částečně vyplývat z obecných faktorů, jako je inflace nebo skutečnost, že ceny surovin pro dotčené výrobky měly na celosvětovém trhu rovněž stoupající tendenci, jak tomu bylo v projednávaném případě, jelikož podle údajů poskytnutých Komisí se cena surového oleje mezi roky 1992 a 2001 značně zvýšila.
- 223 Žalobkyně ostatně neuvádí žádnou výjimečnou okolnost, která by způsobila zvýšení jejich hodnoty tržeb za období let 1992 až 2001. Kromě toho je třeba poznamenat, že uvedené zvýšení je tendenční a úzce souvisí s cenou surové ropy.
- 224 Žalobkyně se rovněž nemohou platně opřít o skutečnost, že roční průměr jejich hodnoty tržeb dosažených během referenčního období byl vyšší než v období let 2002 až 2004. Během tohoto období totiž žalobkyně, s výjimkou první poloviny roku 2002, již nevlastnily společnost přímo zapojenou do protiprávního jednání. Proto snížení hodnoty tržeb společnosti Shell Deutschland Oil oproti společnosti Dea Mineraloel nemělo žádný vztah s obchodní politikou žalobkyň, takže nemůže být uplatněno v jejich prospěch.
- 225 V důsledku toho žalobkyně neprokázaly, že hodnota tržeb, kterých dosáhly v průběhu referenčního období, nepředstavovala z pro něj specifických důvodů údaj o jejich skutečné velikosti a hospodářské síle nebo rozsahu protiprávního jednání, kterého se dopustily.
- 226 Jelikož volba referenčního období ze strany Komise splňovala požadavky stanovené judikaturou, musí být argumenty žalobkyň týkající se možnosti zrekonstruovat údaje pro hospodářský rok 1993-1994 zamítnuty jako irelevantní.
- 227 S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že Komise neporušila čl. 23 odst. 3 nařízení č. 1/2003 ani zásadu proporcionality tím, že založila svůj výpočet na průměrné roční hodnotě tržeb žalobkyň za období let 1999 až 2001.
- 228 V každém případě se Tribunál při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci domnívá, že volba referenčního období uskutečněná ve vztahu k žalobkyním je odůvodněná všemi skutkovými a právními okolnostmi věci.

K zohlednění číselných údajů poskytnutých Shell

- 229 Svou druhou výtkou žalobkyně uvádí, že se Komise opřela o číselné údaje týkající se hodnoty tržeb poskytnuté Shell a nikoliv o údaje, které poskytly ony.
- 230 Úvodem je třeba připomenout, že podle bodů 15 a 16 pokynů z roku 2006 Komise určí hodnotu tržeb podniku podle nejlepších údajů, které jsou pro tento podnik k dispozici. Jestliže podnik poskytne neúplné nebo nespolehlivé údaje, může Komise určit hodnotu tržeb tohoto podniku na základě částečných údajů, které obdržela, nebo na základě jakýchkoli jiných informací, které považuje za důležité či vhodné.
- 231 V tomto ohledu je zaprvé třeba uvést, že žalobkyně opakovaně během správního řízení uvedly, že nejsou schopny předložit údaje za hospodářský rok 2001-2002. První polovina tohoto hospodářského roku se přitom týkala kalendářního roku 2001, který byl součástí referenčního období zohledněného Komisí (kalendářní roky 1999 až 2001).
- 232 Dále žalobkyně v odpovědi na žádost Komise o informace opakovaně uvedly, že nemohou předložit oddělené obraty v závislosti na skupinách výrobků. Přitom oddělené číselné údaje byly nezbytné pro výpočet výše pokut, jelikož koeficienty za závažnost použité Komisí se pro parafinové vosky a parafinový gáč lišily (viz bod 206 výše).
- 233 Údaje poskytnuté žalobkyněmi byly tedy neúplné, takže Komise musela použít jiné údaje, aby mohla vypočíst výši jim uložené pokuty.
- 234 Zadruhé z odpovědi společnosti Shell ze dne 31. ledna 2008 na žádost Komise o informace vyplývá, že údaje předložené Shell byly soudržné a úplné a samy o sobě postačovaly pro výpočet Komise.
- 235 Zatřetí je třeba připomenout (viz body 207 a 208 výše), že žalobkyně v jejich odpovědi ze dne 5. března 2008 na žádost Komise o informace uvedly, že kontaktovaly Shell, aby se informovaly o pro ně dostupných údajích o tržbách a že věděly o tom, že Shell již poskytla Komise číselné údaje o tržbách za hospodářský rok 2001-2002. Odkázaly na číselné údaje poskytnuté Shell za tento hospodářský rok, přičemž připustily, že skupina RWE takové hodnověrné a dostupné číselné údaje nemá.
- 236 Začtvrté žalobkyně výslovně neuvádí, že je hodnota tržeb použitá Komisí pro kalendářní roky 1999 až 2001, pokud jde o parafinové vosky a parafinový gáč, nesprávná. Omezují se na uvedení, že činnost v oblasti „parafinových vosků“ bývalé společnosti Dea Mineraloel v průměru dosahovala v průběhu hospodářských let 1998-1999 až 2000-2001 příjmy z tržeb okolo 18,2 milionů eur a že tento číselný údaj je přibližně o 280 000 eur nižší než obrat odhadovaný Komisí. Tento argument přitom nemůže prokázat, že se Komise dopustila pochybení, protože údaje sdělené žalobkyněmi se týkají hospodářských let 1998-1999 až 2000-2001, a nikoliv kalendářních let zohledňovaných soustavně Komisí v napadeném rozhodnutí. Dále z číselných údajů sdělených žalobkyněmi v bodě 130 žaloby vyplývá, že hodnota tržeb pro parafinové vosky během hospodářského roku 1998-1999 činila 16 304 000 eur, zatímco pro hospodářský rok 1999-2000 byl tento číselný údaj 19 543 000 eur. Během hospodářského roku 2000-2001 byla hodnota tržeb pro parafinové vosky 18 677 000 eur. Je tedy pravděpodobné, že rozdíl 280 000 eur je dán tím, že období vybrané žalobkyněmi zahrnuje druhou polovinu roku 1998, kdy byla hodnota tržeb nižší než během druhé poloviny roku 2001, která nicméně nebyla do výpočtu žalobkyň zahrnuta.
- 237 Zapáté nemohou žalobkyně úspěšně Komisi vytýkat, že nedoplnila údaje poskytnuté Shell jejich částečnými údaji a odhady. Jestliže má totiž Komise k dispozici úplné, soudržné a hodnověrné údaje, a to ze zdroje, na který žalobkyně ohledně části údajů samy odkazují, nemůže být povinna je kombinovat s údaji z jiného zdroje, které byly vypočteny na základě odlišné metody a jejichž slučitelnost tedy není jistá.

- 238 V důsledku toho musí být zamítnuta výtká žalobkyně, která vychází ze zohlednění číselných údajů o hodnotě tržeb poskytnutých skupinou Shell.
- 239 Je tedy třeba zamítnout druhou část třetího žalobního důvodu.

Ke třetí části vycházející z porušení zásady rovného zacházení a pokynů z roku 2006

- 240 Žalobkyně poznamenávají, že se Komise při stanovení základní částky pokuty, která jim byla uložena, opřela o průměrný obrat za roky 1999 až 2001, zatímco pro skupinu Shell byl zohledněn průměrný obrat za roky 2002 až 2004 (pro parafinové vosky) a za roky 2001 až 2003 (pro parafinový gáč). Tento rozdíl ve výpočtu vedl ve dvojím ohledu k porušení zásady rovného zacházení.
- 241 Žalobkyně zaprvé připomínají, že byly shledány odpovědné za protiprávní jednání, kterého se dopustily společnosti Dea Mineraloel a Shell & Dea Oil během období od 3. září 1992 do 30. června 2002. Shell byla shledána odpovědnou za uvedené protiprávní jednání během téhož období a dále rovněž za protiprávní jednání, které spáchaly společnosti, které byly nástupci Shell & Dea Oil, za celkové období od 3. září 1992 do 17. března 2005. Nicméně z důvodu rozdílných referenčních období byla základní částka pokuty vypočtená pro skupinu Shell nižší než ta stanovená pro RWE, i když v případě Shell byla doba účasti na kartelové dohodě o téměř tři roky delší. Takové stanovení základní částky pokuty je „diskriminační“.
- 242 Zadruhé je rovněž zjevné nerovné zacházení se žalobkyněmi a skupinou Shell během období jejich vzájemného zapojení do společnosti Shell & Dea Oil, to znamená v průběhu období od 2. ledna do 30. června 2002. Základní částka pokuty, která byla *prorata temporis* použita na žalobkyně za toto období činila 1,6 milionů eur. Pro Shell to bylo méně než 1,2 milionů eur, ačkoliv jí byla solidárně uložena pokuta za téže protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil, jak vyplývá z bodu 530 odůvodnění napadeného rozhodnutí.
- 243 Podle žalobkyně, pokud by Komise – tak jako v případě Shell – pro ně určila základní částku pokuty na základě průměrného obratu za roky 2002 až 2004 pro parafinové vosky a za roky 2001 až 2003 pro parafinový gáč, dospěla by k částce přibližně ve výši 24,93 milionů eur a *ceteris paribus* k pokutě ve výši 29,92 milionů eur. To přibližně odpovídá výši pokuty, která vyplývá z výpočtu na základě průměrného obratu za hospodářské roky 1992-1993 až 2000-2001. Proto je s pokyny z roku 2006 a se zásadou proporcionality v souladu pouze určení relevantního obratu na základě průměrného obratu z let provozu 1992-1993 až 2000-2001.
- 244 Zaprvé, pokud jde o obecnou výtku žalobkyně, která vychází z použití referenčního období namísto výpočtu základní částky pokuty na základě hodnoty tržeb připadající na každý rok, kdy došlo k protiprávnímu jednání, je třeba odkázat na úvahy uvedené v bodech 216 až 225 výše. Z nich vyplývá, že Komise byla oprávněna určit hodnotu tržeb na základě referenčního období, ze kterého vyplývají číselné údaje pro všechny dotčené podniky, které jsou co nejlépe srovnatelné, pokud podnik neprokáže, že hodnota tržeb, kterých dosáhl v průběhu referenčního období, nepředstavuje z pro něj specifických důvodů údaj o jeho skutečné velikosti a hospodářské síle ani o rozsahu protiprávního jednání, jehož se dopustil. Přitom žalobkyně neprokázaly, že by tomu tak bylo v projednávaném případě.
- 245 Zadruhé není třeba zkoumat porušení zásady rovného zacházení, pokud jde o období existence společného podniku Shell & Dea Oil, jelikož v napadeném rozhodnutí Komise neshromáždila dostatek důkazů, aby žalobkyním přičetla odpovědnost za jeho jednání (viz bod 130 výše).

- 246 Zatřetí je třeba přezkoumat výtku žalobkyní vycházející ze skutečnosti, že i když se základní částka pokuty stanovená pro skupinu Shell zakládala na témže protiprávním jednání spáchaném stejnou společností, jako tomu bylo v jejich případě, a i když doba trvání účasti Shell na protiprávním jednání byla delší než v jejich případě, základní částka pokuty stanovená pro Shell byla nižší (30 milionů eur) než základní částka pokuty stanovená pro žalobkyně (31,2 milionů eur).
- 247 Je třeba připomenout, že skutečnost, že základní částka pokuty stanovená pro žalobkyně byla vyšší než v případě Shell, vychází pouze z okolnosti, že se jednalo o odlišné referenční období. Průměrná roční hodnota tržeb společnosti Shell Deutschland Oil byla během období let 2002 až 2004 pro parafinové vosky a období let 2001 až 2003 pro parafinový gáč nižší než průměrná roční hodnota tržeb společnosti Dea Mineraloel během období let 1999 až 2001.
- 248 Podle ustálené judikatury musí Komise při stanovení výše pokut dodržovat zásadu rovného zacházení, podle které je zakázáno zacházet se srovnatelnými situacemi odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno (rozsudek Tribunálu ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise, T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Recueil, s. II-1181, bod 219).
- 249 Soudní dvůr sice rozhodl zaprvé, že použití společného referenčního roku pro všechny podniky, které se účastnily na stejném protiprávním jednání, dává každému podniku záruku, že s ním bude zacházeno stejným způsobem, jako s ostatními, jelikož sankce jsou určovány jednotným způsobem, a zadruhé, že výběr referenčního roku, který byl součástí období protiprávního jednání, umožňuje posoudit rozsah spáchaného protiprávního jednání v závislosti na hospodářské situaci, tak jak se v průběhu tohoto období jevila (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. října 2003, Aristrain v. Komise, C-196/99 P, Recueil, s. I-11005, bod 129).
- 250 Nicméně z toho nevyplývá, že volba společného referenčního období představuje jediný prostředek pro stanovení sankcí v souladu se zásadou rovného zacházení. Komise především může legálně přihlédnout ke skutečnosti, že v případě daného podniku spadá společný referenční rok mimo období protiprávního jednání, které bylo vůči němu uplatněno a nepředstavuje tak vhodný ukazatel jeho individuální váhy během protiprávního jednání a v důsledku toho může zohlednit jeho obrat vztahující se k jinému roku než je společný referenční rok, pod podmínkou, že výpočet základní částky pokuty ve vztahu k různým účastníkům kartelové dohody zůstane soudržný a objektivně odůvodněný.
- 251 Přitom v projednávaném případě Komise tím, že zohlednila roční průměr hodnoty tržeb za poslední tři roky, kdy došlo k účasti na protiprávním jednání, použila objektivně na všechny účastníky kartelové dohody jednotné kritérium, právě za účelem dodržení rovného zacházení s nimi.
- 252 Dále je třeba konstatovat, že ke snížení hodnoty tržeb, které vedlo k tomu, že základní částka pokuty stanovená pro Shell byla nižší než základní částka pokuty stanovená pro RWE, došlo v letech 2002 až 2004. Pokud jde o prvních šest měsíců tohoto období, nebyl prokázán skutečný výkon rozhodujícího vlivu na Shell & Dea Oil ze strany RWE. Pro zbývajících dva roky a devět měsíců je nesporné, že Shell Deutschland Oil a Shell Deutschland Schmierstoff fungovaly zcela nezávisle na RWE. Komise tedy měla právem za to, že žalobkyně nemohly mít prospěch z toho, že příspěvek Shell ke kartelové dohodě ztratil svůj hospodářský význam ke konci jejího trvání, když se jí již žalobkyně neúčastnily, a to zejména s ohledem na skutečnost, že hodnota tržeb dosažených žalobkyněmi na trzích dotčených kartelovou dohodou se během období účasti na protiprávním jednání trvale zvyšovala.
- 253 Je proto třeba dospět k závěru, že skutečnost, že základní částka pokuty stanovená pro žalobkyně je vyšší než základní částka pokuty stanovená pro skupinu Shell, vyplývá pouze z toho, že hodnota tržeb dosažených na trzích dotčených kartelovou dohodou se významně snížila poté, co Shell nabyla Dea Mineraloel. Jelikož se tedy žalobkyně nacházely v odlišné situaci než skupina Shell, pokud jde o aspekt relevantní pro stanovení výše pokuty, musí být zamítnuta jejich výtku vycházející z nerovného zacházení.

- 254 V každém případě se Tribunál při výkonu své pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci domnívá, že základní částka pokuty stanovená Komisí odráží správně závažnost a dobu trvání protiprávního jednání, kterého se dopustila Dea Mineraloel, s ohledem na všechny skutkové a právní okolnosti věci.
- 255 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba zamítnout rovněž třetí část třetího žalobního důvodu a proto třetí žalobní důvod v plném rozsahu.

4. K výkonu pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci a k určení konečné částky pokuty

- 256 Je třeba připomenout, že přezkum legality rozhodnutí přijatých Komisí je doplněn pravomocí soudního přezkumu v plné jurisdikci, která je unijnímu soudu v souladu s článkem 261 SFEU přiznána v článku 31 nařízení č. 1/2003. V rámci této pravomoci soud může, nad rámec pouhého přezkumu legality sankce, nahradit posouzení Komise svým posouzením, a uloženou pokutu nebo penále tedy zrušit, snížit nebo zvýšit. Přezkum stanovený Smlouvami tedy předpokládá, v souladu se zásadou účinné soudní ochrany uvedenou v článku 47 Listiny základních práv, že unijní soud provede přezkum právního i skutkového stavu a má pravomoc posoudit důkazy, zrušit napadené rozhodnutí a změnit výši pokut (v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 8. února 2007, *Groupe Danone v. Komise*, C-3/06 P, Sb. rozh. s. I-1331, body 60 až 62, a rozsudek Tribunálu ze dne 21. října 2003, *General Motors Nederland a Opel Nederland v. Komise*, T-368/00, Recueil, s. II-4491, bod 181).
- 257 Je tedy věcí Tribunálu, aby v rámci výkonu pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci posoudil ke dni, kdy přijme své rozhodnutí, zda byla žalobkyním uložena pokuta, jejíž výše správně odráží závažnost a dobu trvání dotčeného protiprávního jednání, takže uvedené pokuty jsou přiměřené ve vztahu ke kritériím stanoveným v čl. 23 odst. 3 nařízení č. 1/2003 (v tomto smyslu viz rozsudky Tribunálu ze dne 11. března 1999, *Aristrain v. Komise*, T-156/94, Recueil, s. II-645, body 584 až 586, a ze dne 9. července 2003, *Cheil Jedang v. Komise*, T-220/00, Recueil, s. II-2473, bod 93).
- 258 Je však třeba zdůraznit, že výkon pravomoci přezkumu v plné jurisdikci není rovnocenný přezkumu bez návrhu, a je nutné připomenout, že řízení před unijními soudy má spornou povahu (rozsudek *Chalkor v. Komise*, bod 162 výše, bod 64).
- 259 V projednávaném případě Komise zohlednila pro výpočet výše pokuty uložené žalobkyni na základě závažnosti protiprávního jednání 18 % roční hodnoty prodeje parafinových vosků a 15 % roční hodnoty prodeje parafinového gáče. Takto získané částky byly z důvodu doby trvání protiprávního jednání vynásobeny koeficientem 10 pro parafinové vosky a koeficientem 5 pro parafinový gáč. Celkově, včetně „vstupního poplatku“ použitého z důvodu závažnosti protiprávního jednání, jehož sazba byla rovněž 18 % hodnoty prodeje parafinového vosku a 15 % hodnoty prodeje parafinového gáče, Komise použila násobící koeficienty 11 pro parafinové vosky a 6 pro parafinový gáč.
- 260 Je třeba připomenout, že účast žalobkyň na protiprávním jednání nebyla prokázána ohledně období od 2. ledna do 30. června 2002 a že je třeba zrušit napadené rozhodnutí pro toto období, pokud jde o žalobkyně (viz bod 130 výše). Po odečtení tohoto období z doby trvání účasti žalobkyň na protiprávním jednání je tedy třeba snížit násobící koeficienty použité Komisí z 11 na 10,5 pro parafinové vosky a ze 6 na 5,5, pokud jde o parafinový gáč.
- 261 Takto stanovený koeficient platí bez ohledu na výsledek nové analýzy, kterou Komise případně provede v důsledku tohoto rozsudku, pokud jde o přičitatelnost protiprávního jednání spáchaného společností Shell & Dea Oil žalobkyním.
- 262 Ostatně pro část pokuty uloženou za období od 3. září 1992 do 2. ledna 2002 se Tribunál při výkonu své pravomoci přezkumu v plné jurisdikci domnívá, že výše pokuty uložená žalobkyním je přiměřená s ohledem na závažnost a dobu trvání spáchaného protiprávního jednání.

263 S ohledem na výše uvedené se výše pokuty stanoví na 35 888 562 eur.

K nákladům řízení

264 Podle čl. 87 odst. 3 jednacího řádu může Tribunál rozdělit náklady mezi účastníky řízení nebo rozhodnout, že každý z nich nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch.

265 V projednávaném případě Tribunál přijal pouze druhou část prvního žalobního důvodu žalobkyně. V důsledku toho se výše pokuty, která jim byla uložena, snižuje o 4,1 %. Proto budou okolnosti případu spravedlivě zohledněny rozhodnutím, že žalobkyně ponese čtyři pětiny vlastních nákladů řízení a nahradí čtyři pětiny nákladů řízení vynaložených Komisí. Komise ponese pětinu vlastních nákladů řízení a nahradí pětinu nákladů řízení vynaložených žalobkyní.

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (třetí senát)

rozhodl takto:

- 1) **Článek 1 rozhodnutí Komise C(2008) 5476 final ze dne 1. října 2008 v řízení podle článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/39.181 – Svíčkové vosky) se zrušuje v rozsahu, v němž v něm Evropská komise konstatovala, že se společnosti RWE AG a RWE Dea AG účastnily na protiprávním jednání po 2. lednu 2002.**
- 2) **Výše pokuty uložená společností RWE a RWE Dea se stanoví na 35 888 562 eur.**
- 3) **Ve zbývajících částech se žaloba zamítá.**
- 4) **Komise ponese pětinu vlastních nákladů řízení a nahradí pětinu nákladů řízení vynaložených společnostmi RWE a RWE Dea. Společnosti RWE a RWE Dea ponese čtyři pětiny vlastních nákladů řízení a nahradí čtyři pětiny nákladů řízení vynaložených Komisí.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne .

Podpisy.

Obsah

Skutečnosti předcházející sporu a napadené rozhodnutí	1
1. Správní řízení a přijetí napadeného rozhodnutí	2
2. Struktura skupiny RWE a společného podniku Shell & Dea Oil	4
Řízení a návrhová žádání účastnic řízení	5
Právní otázky	5
1. K prvnímu žalobnímu důvodu, který vychází z údajně nesprávného konstatování, že žalobkyně a společnosti Dea Mineraloel nebo Shell & Dea Oil tvořily hospodářskou jednotku	6
Úvodní poznámky	6
K první části žalobního důvodu, která se týká přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel žalobkyním (období před 2. lednem 2002)	7
K napadenému rozhodnutí	7
K domněnce existence hospodářské jednotky mezi dceřinou společností a její jedinou mateřskou společností	8
K argumentům žalobkyně, které se týkají vyvrácení domněnky	9
– K provozní samostatnosti společnosti Dea Mineraloel	10
– K neovlivnění činností týkajících se parafinových vosků a k nízkému procentu prodeje těchto výrobků v rámci obratu společnosti Dea Mineraloel	11
K údajné objektivní odpovědnosti žalobkyně	12
K druhé části, která se týká přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané společností Shell & Dea Oil žalobkyním (období od 2. ledna do 30. června 2002)	13
Ke společné kontrole a společnému výkonu rozhodujícího vlivu na obchodní jednání společného podniku	17
K opodstatněnosti konstatování Komise týkajícího se přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání spáchané Shell & Dea Oil společností RWE a Shell	19
2. K druhému žalobnímu důvodu vycházejícímu z nepoužití oznámení o spolupráci z roku 2002 na žalobkyně	22
K první část vycházející z nerozšíření prospěchu ze žádosti o spolupráci společnosti Shell na žalobkyně	22
K napadenému rozhodnutí	22
K první výtce vycházející z nerozšíření ochrany před pokutami poskytnuté společnosti Shell, pokud jde o protiprávní jednání spáchané společností Dea Mineraloel	23

K druhé výtce, vycházející z nerozšíření ochrany před pokutami poskytnuté skupině Shell, pokud jde o protiprávní jednání, kterého se dopustila Shell & Dea Oil	25
K druhé části vycházející z práva žalobkyň na úplné osvobození nebo významné snížení výše pokuty na základě oznámení o spolupráci z roku 2002	26
Ke třetí části vycházející z porušení práva žalobkyň na obhajobu	27
3. Ke třetímu žalobnímu důvodu týkajícímu se určení obratu zohledněného při stanovení výše pokuty uložené žalobkyním	28
K první části týkající se nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o výpočet hodnoty tržeb žalobkyň.....	29
K první výtce týkající se nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o volbu průměrné hodnoty tržeb za poslední tři roky účasti na protiprávním jednání	30
Ke druhé výtce vycházející z nedostatečného odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o určení hodnoty tržeb	31
K druhé části vycházející z porušení zásady proporcionality a nařízení č. 1/2003 při stanovení výše pokuty uložené žalobkyním	33
K volbě referenčního období (kalendářní léta 1999 až 2001)	33
K zohlednění číselných údajů poskytnutých Shell	35
Ke třetí části vycházející z porušení zásady rovného zacházení a pokynů z roku 2006	36
4. K výkonu pravomoci soudního přezkumu v plné jurisdikci a k určení konečné částky pokuty	38
K nákladům řízení	39